

Rapport om Udtaget småtryk. Af Therese Høeg Jacobsen, oktober 2005

Indholdsfortegnelse:

Indledning

Hvad er småtryk?

Småtrykssamlingen oprettes 1902

Diskussion om småtryk i forbindelse med revision af pligtafleveringsloven i 1902 og i 1927

Udtaget småtryk

Spørgsmål om Udtaget småtryk

Indhold i Udtaget småtryk

Tidsmæssig afgrænsning af Udtaget småtryk

Sprog i Udtaget småtryk

Danske Afdelings systematiske katalog

Fordeling af bøger, småtryk og Udtaget småtryk i katalogerne

Bibliotheca Danica

De omskrevne sider

Udtaget småtryk i de enkelte kataloger

Kort gennemgang af de ti kataloger med mest Udtaget småtryk

Gennemgang af Udtaget småtryk i katalogerne i nummerorden

Konklusion

Bilag 1 – Antal Udtaget småtryk-indførsler i de enkelte kataloger i nummerorden

Bilag 2 – Antal Udtaget småtryk-indførsler i de enkelte kataloger efter antal

Bilag 3 – Antal Udtaget-småtryk-poster fordelt på år

Bilag 4 – Liste over udtagne småtryk fra Den store nordiske Industri-, Landbrugs- og Kunststudstilling i København i 1888

Kilder

Gennemgået trykt litteratur og gennemgåede arkivalier

Indledning

Udtaget småtryk, som er en del af Småtrykssamlingen, er nu blevet inddateret og dermed søgbar i REX, Det Kongelige Biblioteks online-katalog. Disse publikationer har hidtil kun været registrerede i Danske Afdelings systematiske katalog for 1.-2. samling, hvor de er markerede med et rødt og et blå kryds. Den systematiske katalog indeholder danske publikationer udgivet fra 1482 til og med 1959 og består af håndskrevne protokoller i folioformat, opdelt efter 60 emner. Inddateringen blev påbegyndt midt i februar 2004 og var færdig den 3. juni 2005. I alt er der registreret 22.904 poster i REX svarende til 24.804 indførsler i de systematiske kataloger.

Hvad er småtryk?

Siden 1697 har alle bogtrykkere i Danmark ved lov haft pligt til at aflevere et eksemplar af alt hvad de trykker til Det Kongelige Bibliotek og fra 1902 også til Statsbiblioteket i Århus (samt i perioder til Universitetsbiblioteket). Det gælder både bøger, tidsskrifter og småtryk.

Småtryk er på Det Kongelige Bibliotek placeret i en særlig småtrykssamling, som er en del af Pligtafleveringsafdelingen, tidligere Danske Afdeling.

Det er umuligt at definere småtryk helt præcist; det er som regel anonyme tryk fra korporationer som foreninger, institutioner og firmaer, men der kan også være personlige forfattere. Typiske småtryk er disse korporationers love og vedtægter, beretninger og regnskaber, prislister og kataloger, programmer fra koncerter, film, teaterforestillinger og sportsbegivenheder, sange og meget mere. Hertil kommer en række tidsskrifter som personaleblade, skoleblade, lokale idrætsblade, spejderblade og kirkeblade samt telefonbøger, kalendere og lommebøger.

Ordet ”småtryk” skal ikke tages bogstaveligt. Mange småtryk er små tryk med få sider, men sidetal og størrelse kan variere fra foldere og etbladstryk til tykke kataloger; fra små tryk som *Svendborg i Vestelommen* fra 1909 (Udtaget småtryk 33,-236 8°. Mål: 5 x 6,5 cm) til store tryk som *Demokratiets Valgblad for Nakskovkredsen* fra 1913 (Udtaget småtryk 60,-317 storfolio. Mål: 48 x 64 cm). Det mindste småtryk er *Lilleput Almanak* fra 1893 (Udtaget småtryk 19,-183 8°), som måler 2,7 x 4 cm. Den har kalenderoplysninger på venstresiderne og højresiderne er blanke – beregnet for de fingernemme til at skrive ”Notitser” på!

Småtrykssamlingen oprettes i 1902

Før 1902 blev alt småtryk katalogiseret og opstillet blandt bøgerne. I 1902 kom der en ny lov om pligtaflevering, som pålagde bogtrykkerne at aflevere endnu mere trykt materiale end tidligere, endda i to eksemplarer. Samtidig forårsagede ny bogtrykteknik mange flere bogtrykkerier og en masseproduktion af tryksager. Resultatet var, at biblioteket var ved at drukne i småtryk, og Småtrykssamlingen blev oprettet, så man lettere kunne behandle den store mængde materiale, som herefter ikke længere blev katalogiseret, men opstillet i en række emnegrupper.

Allerede før pligtafleveringslovens vedtagelse i 1902 gjorde overbibliotekar H.O. Lange en indsats for få bogtrykkerne til at aflevere småtryk. I en lille tryksag fra Småtrykssamlingen dateret *Dec. 1901* skriver han:

”Da det store kongelige Bibliothek nu har begyndt at ordne sin Samling af Smaatryk efter et nyt Princip, der gjør det muligt at opbevare saa godt som alle Tryksager, selv de ubetydeligste, skal man herved tillade sig at anmode Dem om foruden det, som efter Loven er afleveringspligtigt, tillige velvilligst, forsaavidt De ikke allerede gjør det i det her antydede Omfang, at indsende 2 Exemplarer af Smaatryk som Beretninger, Love, Cirkulærer, Regnskaber, Løbesedler, Prislister, Sange af enhver Art, Reklamer (ogsaa for Avisernes Løsnummersalg) og lignende. Selv om saadanne Sager ikke i Øjeblikket synes at have nogen Interesse, vil det for Eftertiden være af Betydning at finde alt dette Smaatryk samlet og ordnet paa en

overskuelig og tilgængelig Maade. Og med dette Hensyn til Eftertiden for Øje tillader man sig at paakalde Deres Velvilje for disse Bibliothekets Betræbelser.”¹

Efter 1902 gennemgik man Danske Afdelings systematiske kataloger for 1.-2. samling (1482-1959), overstregede en del af småtryksindførslerne med blyant og overførte materialet til den nye småtrykssamling. I årsberetningen fra Det Kongelige Bibliotek for 1901-1902 skriver overbibliotekar H.O. Lange (s. 3):

”Det viser sig desværre nødvendigt i den nærmeste Tid at tænke paa en Omarbejdelse af flere Afsnit af den systematiske Katalog, da man ved dens Anlæg ikke har forudset en saa overordentlig Tilvækst af den danske Literatur. Som Indledning til denne Omarbejdelse er der paabegyndt Udrangeringen af alt Smaatrykket, hvorved forstaas Love, Beretninger, Regnskaber, Reklamer, Cirkulærer o. lign. væsentlig fra Foreningslivet, der samles og ordnes i en særlig Afdeling, hvorved Katalogerne lettes i en betydelig Grad. Dette omfattende Arbejde er fremmet af al Kraft og vil blive fortsat i de nærmeste Aar.”

Det er i øvrigt første gang, at ordet *småtryk* bliver brugt; hidtil har man i beretningerne kaldt det *Smaaskrifter*.

I katalogbindene med mange småtryk var der så mange overstregninger, at disse bind blev skrevet helt om med udeladelse af småtryk, f.eks. katalog 32 og 33 (Topografi).

Småtrykssamlingen vedblev at vokse, og i bibliotekets årsberetning for 1909-1918 skriver H.O. Lange (s. 12):

”Som en Underafdeling af den danske Afdeling har Bibliotekets Afdeling for dansk Smaatryk udviklet sig stærkt i denne Periode...Materialet er i de 9 Aar vokset saa stærkt, at de tre anviste Magasinrum kun ved Anbringelse af faste Reoler i Nicher og Hjørner endnu nogenlunde yder Plads, - endda er der lagt Beslag paa et Par Anneksrum.”

Man planlagde at flytte flere publikationer til Småtrykssamlingen:

”En væsentlig Forøgelse af Smaatryksafdelingen vil opstaa, naar der bliver Tid og Lejlighed til systematisk at overflytte dertil fra den danske Afdelings Bogafdeling en stor Mængde Tryksager, som rettelig hører hjemme i Smaatryk.” (s. 13).

Dette fandt sted i 1920'erne og blev til samlingen *Udtaget småtryk*.

Diskussion om småtryk i forbindelse med revision af pligtafleveringsloven i 1902 og i 1927

Spørgsmålet om hvilke kategorier af tryksager, der skal afleveres og værdien af småtryk, har været diskuteret i flere perioder, især når pligtafleveringsloven skulle revideres.

Det er et interessant emne, som fortjener en nærmere behandling.

I 1902 diskuteres lovforslaget til en ny pligtafleveringslov i Folketinget². Blandt andre er Harald Jensen, folketingsmedlem for Århus Amt, imod at bogtrykkerne skal aflevere mere materiale:

”Thi det vil ikke sige, at Bogtrykkerne ville komme med Vognmandslæs til Bibliotekerne, men de ville komme med hele Banevogne fulde af aldeles værdiløse Tryksager.” (spalte 3096).

I modsætning til dette skriver H.O. Lange i bilag 1 til lovforslaget³:

”Der sigtes dog paa, at Biblioteket kan faa alt ogsaa af Smaatrykket, ogsaa Viser og Sange, som Forordningen undtager. Det har visselig ikke synderlig Interesse i

¹ *Henvendelse fra overbibliotekar H.O. Lange til bogtrykkerne. Etbladstryk uden titel. 1901 (DA-småtryk. Oplysning. 8°). (Også trykt i: Den trykte kulturarv...)*

² *Rigsdagstidende. Forhandlinger paa Folketinget. 54de ordentlige Samling 1901-02*

³ *Tillæg A til Rigsdagstidende. Forelagte Lovforslag m.m. 54de ordentlige Samling 1901-02. II*

Øjeblikket at opbevare denne Masse af Smaatryk, men naar den ordnes og opbevares, afgiver den et uvurderligt Materiale i Fremtiden for Studiet af vor Tids Kultur. Ingen vil kunne skrive f.Eks. Afholdssagens, Fagforeningsbevægelsens og Andelsforetagendernes Historie i Danmark uden paa Grundlag af det Materiale af i sig selv ubetydelige og næsten værdiløse Smaaskrifter, der gemmes ordnede paa Bibliotekerne. Viserne indeholde ofte det første Tryk af saadanne Forfatteres Digte, der efter mange Aars Forløb regnes til Landets bedste. Overhovedet er det umuligt i Øjeblikket at afgøre, hvad der kan faa Interesse for Fremtidens Forskning. Vor Tid savner desværre meget af den tilsvarende Produktion fra Fortiden, fordi vore Fædre ikke tænkte paa Fremtiden. Det vil derfor være vigtigt, at Loven formuleres saa omfattende som muligt.” (spalte 4430).

Den voldsomme vækst af især småtryk fik i 1923 Lauritz Nielsen, som på det tidspunkt var underbibliotekar på Det Kongelige Bibliotek, til at foreslå en indskrænkning af pligtafleveringsloven for at dæmme op for ”...disse ubarmhertigt indtrængende Papirmasser”⁴ (s. 12). Han betragtede det meste småtryk som værdiløst og skrev – med direkte adresse til H.O. Lange - (s. 21):

”Man har anført, at vi nu dybt beklager Savnet af tilsvarende Tryksager fra Fortiden og derfor bør være mere forudseende end vore Forfædre. Det Afguderer overfor alt trykt, som er blevet en Følge af denne Betragtning, bundet i en Misopfattelse af dette Stof som historisk Kildemateriale”.

Lauritz Niensens publikation førte til en diskussion i Folketinget og i aviser og tidsskrifter om pligtaflevering, kassation og småtryks betydning.

I 1923 mente også H.O. Lange, at mængden af småtryk havde taget overhånd og at visse kategorier burde kasseres. Sammen med Sofus Larsen (overbibliotekar på Universitetsbiblioteket) og V. Grundtvig, (overbibliotekar på Statsbiblioteket) var han medunderskriver på en skrivelse af 25-9 1923 til Undervisningsministeriet om småtryk og aviser⁵. Heri hedder det:

”Det danske Smaatryk, der ifølge Loven om Pligtexemplarer strømmer ind til de tre Statsbiblioteker, er i Aarenes Løb svulmet op til uanede Dimensioner. Det vil derfor være ønskeligt og nødvendigt, at Bibliotekerne bemyndiges til at foretage større Kassationer, end de hidtil har ment sig berettiget til.”

De forslag at kassere: plakater (undtagen teaterplakater), ”Reklamesedler”, løbesedler, brevkort, optryk af sange efter sang- og salmebøger, kontorkalendere, eksamensskemaer, timetabeller, etiketter og vareomslag. Skrivelsen fortsætter:

”Det er vel en Selvfølge, at Kassationsretten ogsaa bør have tilbagevirkende Kraft, saaledes at Bibliotekerne for saa vidt det lader sig gøre, og ikke særlige Forhold taler derimod, kan tilintetgøre hele den nyere Bestand af de omhandlede Tryksager i hvert Fald siden 1902, da den nu gældende Lov traadte i Kraft, som fremkaldte Masseaflevering af Smaatryk af enhver Art, der tidligere ikke havde været afleveringspligtigt.”

Kassation med tilbagevirkende kraft blev i 1920'erne praktiseret med hård hånd af overbibliotekar Carl S. Petersen, som kasserede en række kategorier af småtryk, som efter hans tid igen blev gemt⁶. I 1924 blev Lauritz Nielsen og Carl S. Petersen medlemmer af Undervisningsministeriets udvalg til drøftelse af statens biblioteksvæsen, hvis betænkning⁷ førte til en ny pligtafleveringslov i 1927.

⁴ Lauritz Nielsen: *Pligtafleveringen til vore Biblioteker. Et Reformforslag*. Kbh., H. Hagerups Forlag, 1923. 23 s.

⁵ KB's arkiv: J 14 vol. 2 1922-1927 Udvalget ang. Statens Biblioteksvæsen 1924

⁶ Se Grethe Jacobsen: *Pligtaflevering 1850-1997. I: Den trykte kulturarv...* 1998

⁷ *Betænkning vedrørende Statens Biblioteksvæsen afgiven af det af Undervisningsministeriet under 11. Oktober 1924 nedsatte Udvalg*. Kbh., 1927. 247 s.

Bogtrykkerne skulle nu ikke længere aflevere følgende småtryk: skemaer til udfyldning, køreplaner, sange ved familiebegivenheder, optryk af sange efter salmebogen, kalendere uden tekst.

Udtaget småtryk

I 1920'erne påbegyndte man en aldrig fuldført omarbejdelse af Danske Afdelings kataloger; dels fordi systematikken var forældet, dels fordi der manglede plads til nye indførsler på mange katalogsider. Ved denne lejlighed udtog man som nævnt igen småtryk i de systematiske kataloger, markerede dem med et rødt og et blå kryds og opstillede dem i en særlig samling, *Udtaget småtryk*, opstillet efter Danske Afdelings systematik for 1.-2. samling. Fjernelsen af disse småtryk har også givet plads til flere bøger i magasinerne, hvor man i mange år led af pladsmangel.

Overbibliotekar Carl S. Petersen skriver herom i bibliotekets årsberetning for 1924/25:

”Det er her ikke blot nye Videnskabers Fremtræden, ændrede politiske og sociale Forhold, som har gjort det anvendte System forældet og vildledende; den store Tilvæxt, som Danske Afdeling navnlig efter Pligtafleveringsloven af 1902 aarligt modtager, og hvis tiltagende Omfang umuligt kunde forudses, da Katalogets Rammer blev lagt, har ikke kunnet rummes indenfor disse, og Følgen heraf er blevet, at Kataloget paa flere Steder er saa overfyldt, at nye bøger ikke kan indføres, og i sin Helhed i en saadan Tilstand, at det ikke med Udbytte kan bruges af Publikum” (s. 51).

Under arbejdet med den nye pligtafleveringslov, der blev vedtaget i 1927, gjorde man sig mange overvejelser om, hvilke slags småtryk, der skulle undtages fra pligtaflevering. I Det kongelige Biblioteks arkiv findes en del materiale fra det tidligere nævnte Udvalget vedrørende Statens Biblioteksvæsen. Der foreligger adskillige udkast til undtagelser i bogtrykkernes aflevering. Et af dem er forsynet med nogle udaterede og usignede *Bemærkninger til foranstaaende*, formentlig skrevet af Carl S. Petersen⁸. Heri hedder det:

”Endvidere kan formentlig til Smaatryk henvises følgende Kategorier, som nu enten helt eller delvis findes i Bogafdelingen: Telefonbøger, Lokale Vejvisere, Førere, Ligtaler og anden Lejligheds-Personalhistorie, Anonym Andagtslitteratur, mulig ogsaa Traktater med Forfatternavn, i alfald Oversættelser, Revysange, selv om de bærer Forfatternavn, Lommebøger for tekniske Fag og Landbrugsfagene. I Bogfortegnelsen 1915-19 findes i alfald over 30 forskellige saadanne aarligt udkommende.”

Bortset fra ligtaler hører alle disse kategorier i dag til Småtrykssamlingen, og nogle former for telefonbøger og vejvisere samt førere, revysange og lommebøger blev rent faktisk flyttet fra Bogafdelingen til Udtaget småtryk.

I beretningen for 1925/26 og 1926/27 fortsætter Carl S. Petersen:

”Det berørtes i forrige Aarsberetning, at de systematiske Kataloger over Danske Afdeling trængte til en Omarbejdelse, men at denne ikke vilde kunne foretages uden Bevillingsmyndighedernes Støtte. En saadan foreligger efter derom til Ministeriet indsendt Andragende paa Finansloven for 1926-27 i Form af en Forhøjelse af Medhjælpssummen, og Biblioteket staar saaledes overfor et Katalogarbejde af saa store Dimensioner, at det nødvendigvis vil komme til at strække sig over en længere Aarrække. Begyndelsen dertil er gjort i Finansaaret 1926-27, idet Smaatrykket, som indtil 1902 katalogiseredes og opstilledes paa Boghylderne, er blevet udrangeret og afkrydset i de systematiske Kataloger, ligesom Sedlerne paa det er blevet udtagne af det alfabetiske Katalog. Omfanget af det udtagne Smaatryk var ikke saa ganske ringe;

⁸ KB's arkiv: J 14 vol. 2 1922-1927 Udvalget ang. Statens Biblioteksvæsen 1924

i kompres Opstilling fylder det næsten et helt Bogmagasin (2 à 300 Meter).” (s. 41-42).

Det ”udtagne” småtryk må her være både Udtaget småtryk (som fylder 178,6 m) og de småtryk som blev streget ud i katalogerne og ført til Småtrykssamlingen.

Spørgsmål om Udtaget småtryk

Da Carl S. Petersen kasserede de tilsvarende alfabetiske sedler i skufferne med Danske Afdelings alfabetiske katalog, har man indtil nu kun haft en systematisk indgang til samlingen.

Gennemgangen af katalogerne, udtagningen af småtrykkene, opstillingen i henholdsvis den nye småtrykssamling og Udtaget småtryk må have været store og krævende projekter, som desværre ikke er beskrevet og som derfor rejser en masse spørgsmål.

Hvorfor tog man ikke alt småtrykket ud i første omgang?

Hvorfor fortsatte man med at indføre småtryk i katalogerne efter Småtrykssamlingens oprettelse i 1902?

Udtaget småtryk består hovedsageligt af nøjagtig samme slags publikationer som den egentlige småtrykssamling - dog er der en række kategorier, som egentlig ikke er småtryk, men som man har anbragt her for at få mere plads til bøgerne i magasinerne og for nemheds skyld, f.eks. skriveøvelser, revysange og julebøger og -aviser.

Hvorfor lod man Udtaget småtryk stå som en særlig samling i stedet for at indlemme den i Småtrykssamlingen? Vistnok var det meningen, at Udtaget småtryk skulle indgå i Småtrykssamlingen, men det skete aldrig.

Hvorfor tog man de alfabetiske kort op og kasserede dem?

En forklaring på det sidste spørgsmål er nok, at der var mangel på plads i katalogskufferne. De 22.904 poster Udtaget småtryk svarer til 24.804 indførsler i de systematiske kataloger. Et tilsvarende antal alfabetiske sedler har fyldt ganske meget.

Men hvorfor ligefrem brænde sedlerne? Erik Dal skriver i sin artikel om Bibliotheca Danica og Det Kongelige Biblioteks kataloger (s. 246):

”...blev sedlerne fjernet fra denne katalog – og derefter brændt af Carl S. Petersen, så man forspildte den alfabetiske indgang til den svært tilgængelige bog- og pjecemasse. Denne manøvre kan ikke karakteriseres, hverken i akademisk eller bramfrit sprog – forstanden står stille.”⁹

Andre før mig har forgæves søgt i Det kongelige Biblioteks arkiv efter materiale om overvejelser og arbejdet med udrangering af småtryk i katalogerne. Jeg har også selv ledt i arkivet, hvor jeg har fundet flere interessante ting om pligtaflevering og kassation af småtryk, men ellers meget lidt. De bedste kilder er de trykte årsberetninger fra biblioteket. Passager herfra om småtryk er da også flittigt brugt af Erik Dal i ovennævnte artikel og af Småtrykssamlingens tidligere leder, Lise Hesselager.¹⁰

Indhold i Udtaget småtryk

Emnemæssigt afspejler samlingen alle aspekter af det danske samfund, inklusive en del fra de tidligere kolonier og lande under rigsfællesskabet; Dansk Vestindien, Færøerne, Grønland, Island, Norge, Slesvig, Holsten og Lauenborg.

Småtryk kan belyse både rigshistorie, lokalhistorie, erhvervs- og industrihistorie og personalhistorie. Ofte kan småtryk være den eneste kilde til en forenings eller virksomheds historie.

⁹ Erik Dal: *Bibliotheca Danica 1482-1830 og Catalog over det store kongelige Bibliotheks danske og norske Afdeling*. I: *Danske Opslagsværker*, 1977, nr. 8

¹⁰ Lise Hesselager: *Danske småtryk i Det kgl. Bibliotek*. I: *Fortid og nutid*, 1972, bd. 25, 1/2. S. 63-98.

Der er forordninger om pengevæsen, skolevæsen, kornhandel, karantænebestemmelser, valgmateriale og andre overordnede emner, men hovedparten har nok lokalhistorisk eller erhvervshistorisk interesse. De fleste småtryk afspejler lokale samfunds- og kulturforhold; der er materiale fra skoler, museer, teatre, sygehuse, foreninger med mere.

Som eksempler på det endog meget snævre og lokale kan nævnes: *Catalog over Udstilling af Sædekorn i Odder* fra 1894 (Udtaget småtryk 34:4,-136b 8°), *Lov for den fynske Forening for hjemmelavet Have- og Rodfrugtfrø* fra 1892 (Udtaget småtryk 34:4,-166a 8°), *Fundats af 25. Juni 1878 for Frøken Erlings Legat for værdige og trængende Enker eller ugifte Damer i Nakskov eller dens nærmeste Omegn* fra 1878 (Udtaget småtryk 43,-82 8°).

Selv om småtryk hovedsageligt er anonyme korporationstryk, er der også småtryk af personalhistorisk interesse, både om kendte og ukendte personer, og der er småtryk med personlig forfatter, især viser og sange.

Den helt nære personlige historie kommer til udtryk i småtryk som *Indbydelse til at give Bidrag til en Gave til Seminarielærer C.M.H. Ipsen i Jælling* fra 1884 (Udtaget småtryk 44,-137 8°) og *Love for Foreningen til Afholdelse af Jørgen Hansen og Hustrus Sølvbryllup i Usserød* fra 1892 (Udtaget småtryk 44,-20 8°).

Tidsmæssig afgrænsning af Udtaget småtryk

Tidsmæssigt dækker samlingen Udtaget småtryk tryk fra 1555 til 1930, se bilag 3. De to ældste udtagne småtryk er fra 1500-tallet: *Christian d. 3.s aabne Brev om "Veder døbbes oc Sacramenter". St. Michels Dag [29. Sept. 1555]* (Udtaget småtryk 34:2,-315 2°) og *Kong Christian den fjerdes og Hertug Johan Adolphs Mandat ang. Rentefoden* fra 1597 (Udtaget småtryk 40:2,-156 2°), men langt de fleste udtagne småtryk er fra 1800-tallet.

Der findes ældre publikationer inden for Udtaget småtryks periode, som aldrig har været indført i de systematiske kataloger, men som er placeret i selve Småtrykssamlingen.

Sprog i Udtaget småtryk

Langt de fleste publikationer i Udtaget småtryk er selvfølgelig på dansk, men der er også en hel del publikationer trykt på andre sprog. Nogle publikationer er trykt på flere sprog, men sprogkoden i REX-posten er kun medtaget på det førstnævnte, da det ikke altid fremgår af indførslen i katalogen, om det er en parallel oversættelse af den samme tekst, hvor mange sprog publikationen indeholder, eller om det er én eller flere fysiske enheder.

Sproget i norske publikationer er registreret som dansk før 1814 og som norsk efter 1814.

Alfabetisk efter sprog (undtagen dansk)

	Antal poster
Engelsk	204
Esperanto	1
Fransk	167
Færøsk	3
Grønlandsk	3
Hebraisk	3
Hollandsk	9
Islandsk	602
Jiddisch	1
Latin	99
Norsk	765

Sorteret efter antal af poster

	Antal poster
Tysk	1908
Norsk	765
Islandsk	602
Engelsk	204
Fransk	167
Latin	99
Svensk	71
Spansk	10
Hollandsk	9
Færøsk	3
Grønlandsk	3

Portugisisk	2	Hebraisk	3
Spansk	10	Portugisisk	2
Svensk	71	Esperanto	1
Tysk	1908	Jiddisch	1

De fleste poster på tysk, norsk og islandsk er fra henholdsvis *Katalog 40 Hertugdømmerne*, *Katalog 41 Norge* og *Katalog 39 Færøerne, Island, Grønland, Dansk Vestindien*¹¹. De fleste småtryk fra Færøerne og Grønland er på dansk. Der er sågar et småtryk på runer! Det er et digt af Finn Magnusson: *Qvad i Runer, Forfædrenes Sprog og Versemaal, i Anledning af Kong Fridriks og Dronning Marias Kroningsdag (den 31. Julii) 1815* (Udtaget småtryk 37,-201 4°), som også er gengivet på islandsk, dansk og latin. Endelig er der et enkelt småtryk på esperanto: *Kaj Bendix: Kopenhago : illustrita, quidlibro eldonita de Centra Dana Esperantista Ligo* fra 1908 (Udtaget småtryk 32,-85 8°), men desværre ingen på volapyk – selv om der er tre love fra Volapykforeningen (Udtaget småtryk 34:3,-409 8°).

Danske Afdelings systematiske katalog

Danske Afdeling er grundlagt i 1780, og katalogen over den danske samling påbegyndtes af overbibliotekar E.C. Werlauff i 1826. Arbejdet foregik langsomt indtil 1863, hvor Chr. Bruun blev leder af biblioteket og Johannes Vahl af Danske Afdeling. Bruun lagde en plan for fortsættelsen af den alfabetiske seddelkatalog og udarbejdelsen af en systematisk katalog i 60 bind. Johannes Vahl arbejdede med katalogen i årene 1864-1875, og katalogen blev siden videreført frem til og med 1959.

Katalogarbejdet førte til udgivelsen af *Bibliotheca Danica*, en trykt fortegnelse over den danske litteratur fra 1482 til 1840 i Det Kongelige Bibliotek, Universitetsbiblioteket i København og Karen Brahes Bibliotek i Odense. Arbejdet med udarbejdelsen af *Bibliotheca Danica* og den danske katalog kan følges i årsberetningerne fra Det Kongelige Bibliotek fra 1864 og årene frem og er beskrevet af Erik Dal, se note 9.

Den systematiske katalog kan være meget vanskelig at benytte for en nutidig bruger, og småtrykkene har været svære at finde. Katalogen er skrevet i hånden, de ældste indførsler er skrevet med gotisk skrift, og nogle sider er så tæt beskrevet, at det kan være svært at skelne den ene indførsel fra den anden. Desuden har slid og æselører nogle steder fjernet bogstaver og hele ord. Systematikken afspejler tidligere tiders måde at se verden på og kan derfor være temmelig drilagtig, f.eks. kan det være svært at gennemskue, at en *Anvisning til Sammenrulning af Paraplyer* fra 1904 (Udtaget småtryk 23:2,-186 8°) er placeret under *Dreierhaandværk* i *Katalog 23 Handelsvidenskab, Haandværk og Industri, Husholdning* eller at en brochure *Om maltet Brød fra St. Kongensgades Brødfabrik* fra 1892 (Udtaget småtryk 11,-67 8°) er placeret i *Katalog 11 Lægevidenskab* under *Næringsmidler af Planteriget*.

Mange forskellige ansatte har i årenes løb ført publikationer ind i katalogerne, og de har ikke altid gjort det på samme måde. Nogle har registreret hver ny udgave af den samme publikation for sig, mens andre har registreret den første udgave og nedenunder tilføjet ”Samme Bog” og så årstallet. Nogle har registreret alle udgaver på flere sprog hver for sig, mens andre har registreret den danske udgave og tilføjet ”Også udgivet på engelsk” eller lignende.

Jeg har registreret den enkelte indførsel, som den står i katalogen; dog har jeg af og til slået mange udgaver af en publikation sammen til én indførsel.

Mange publikationer er svære at placere systematisk og trækkes mod flere emner, og der er da også en del overlap mellem katalogerne.

¹¹ Alle titler på katalogbindene er taget fra det enkelte binds titelblad

F.eks. er sange og salmer ved kirkelige møder både placeret i Katalog 4 under *Samlinger af Salmer og åndelige Digte* (s.21ff) og i Katalog 34:2 under *Danmarks Kirkehistorie fra Midten af det 18. Aarhundrede* (s. 277ff).

Det kgl. Oldskriftselskab er både placeret i Katalog 31 under *Nordisk Oldkyndighed* (s. 62ff) og i Katalog 39 under *Sagalitteraturen* (s. 129).

Man har placeret hver enkelt publikation så snævert som muligt og dermed i nogle tilfælde spredt beslægtede publikationer.

Et godt eksempel er småtryk fra Den nordiske Industri-, Landbrugs- og Kunstudstilling i København i 1888. Herfra er der hele 55 udtagne småtryk (se bilag 4) fordelt på ni kataloger. Den store udstilling bestod af en række deludstillinger, hvis materiale er anbragt under delemnet; kunstafdelingen under kunst i Katalog 17, hærens udstilling under *Krigsvæsen* i Katalog 34:2, smør og ost under mejerivæsen i Katalog 34:4, bier under biavl i Katalog 34:4 osv.

Jeg er helt sikker på, at der aldrig er nogen, hverken lånere eller ansatte på KB, der nogen sinde har haft fantasi til at finde alle disse i katalogerne. De fleste har kun fundet frem til de lettest tilgængelige publikationer under *Industriudstillinger* i Katalog 34:4,-255-256.

I øvrigt er det ejendommeligt, at *Fører og Haandbog* til udstillingen er Udtaget småtryk, mens *Officiel Katalog* (34:4,-255 8°) er en bog.

Ved at søge i REX kan man nu få et overblik over alle publikationerne fra udstillingen.

REX kan også forene samhørende publikationer, som er placeret forskellige steder i katalogerne.

F.eks. er 1. afdeling af *Fortegnelse over en Møntsamling tilhørende Hvidgarver L. Chr. Petersen* Udtaget småtryk 31,-186 8°, mens 2. afdeling er anbragt i Udtaget småtryk 29,-56 8°.

Auktionskataloger er fordelt, så bogauktioner er placeret i Katalog 51, kunstauktioner i Katalog 17 og løssøreauktioner under personalhistorie i Katalog 42-46 eller under historie i Katalog 35-38 hvis det er kongelige personer.

Et eksempel er *Fortegnelse over endeel Fru Lehnsgravinde Danners Dødsbo tilhørende Kunstsager*, som er placeret under kunst (Udtaget småtryk 17:2,-276 8°), *Fortegnelse over endeel Fru Lehnsgravinde Danners Dødsbo tilhørende Løsøre*, som er placeret under *Frederik den Syvendes Gemalinder* i historiekatalogen (Udtaget småtryk 37,-477 8°) og *Fortegnelse over en Fru Lehnsgravinde Danners Dødsbo tilhørende Bogsamling*, som er placeret under bogvæsen (51,-70 8°, bog), alle fra 1874.

Når man søger og bestiller de udtagne småtryk i REX, skal man være opmærksom på, at publikationernes originale stavemåde er bibeholdt, f.eks. *Landhuusholdnings-Selskab, Literatur, Forsikkring*. Det gælder også stednavne, som kan variere en del, f.eks. *Aarhus, København, Holbech, Callundborg*.

Fordeling af bøger, småtryk og Udtaget småtryk i katalogerne

Når man gennemgår siderne i den systematiske katalog, virker det mange steder ret tilfældigt, hvilke publikationer man har betragtet som bøger, hvilke man har overstreget og ført til Småtrykssamlingen og hvilke man har krydset af og ført til Udtaget småtryk.

På nogle sider er den samme slags publikationer skiftevis placeret i Småtrykssamlingen og i Udtaget småtryk.

Her er nogle eksempler:

I katalog 22 er hele side 15 Udtaget småtryk, undtagen én publikation, som er streget ud og ført til Småtrykssamlingen.

I katalog 23 er *J. Metz og J. Scheller: Skitsebog til Brug ved den forberedende Undervisning i Fagtegnning for Maskinbyggere, Smede etc.* fra 1909 en bog (23,-182b 4°), mens *J. Metz og J. Scheller: Skitsebog til Brug ved den forberedende Undervisning i Maskintegning...* fra 1923 og 1927 er Udtaget småtryk (Udtaget småtryk 23,-182c 8°).

På side 182 er *Pris-Courant fra Raadvaddams Fabriker* fra 1887, 1890, 1891, 1896 og 1899 streget over, mens den fra 1888 er Udtaget småtryk.

I katalog 34:4 er småtryk fra tekniske skoler på s. 238 og regnskaber fra dampskibsselskaber og enkelte skibe på side 314 og frem placeret skiftevis i Småtrykssamlingen og i Udtaget småtryk. Nogle steder har man delt op efter formater, hvilket virker helt mærkværdigt! F.eks. er der i katalog 23 på side 275-277 en stribe kataloger og prislister over cykler; kvarterne er streget over, oktaverne er Udtaget småtryk.

I katalog 34:4 er det meste fra landøkonomiske foreninger på side 99 og siderne frem streget over, men nogle er Udtaget småtryk. Fra s. 107 til nederst på s.109 har man delt op efter formater, således at oktaver er streget over og kvarte og folianter er Udtaget småtryk. Resten af afsnittet indeholder kun Udtaget småtryk.

I katalog 50 er ikke alle fortegnelser og kataloger over bogsamlinger og biblioteker småtryk. F.eks. er fortegnelser over den kgl. Veterinær- og Landbohøjskoles bibliotek (s. 82 og 83) bøger, mens *Katalog over den pharmaceutiske Læreanstalts Bibliotek* fra 1903 og 1909 er Udtaget småtryk.

Fortegnelser over skolebiblioteker er bøger, men fortegnelser over deres dubletsamlinger og ”Discipel”-biblioteker er Udtaget småtryk (s. 90ff).

Der er 138 bekendtgørelser i Udtaget småtryk, men mange lignende bekendtgørelser fra samme periode er bøger.

Forordninger kan også være både bøger og Udtaget småtryk. Søger man i REX på ”forordning?” får man 3691 poster. Af disse er 176 Udtaget småtryk.

Bibliotheca Danica

Den tidligere nævnte *Bibliotheca Danica*s ca. 75.000 titler er blevet skannet og konverteret til poster i REX. Af disse er 3.621 Udtaget småtryk. Disse poster er blevet rettet til og har fået tilføjet Udtaget småtryk-signatur. Nogle Bibliotheca Danica-poster er registreret temmelig anderledes end i de systematiske kataloger og har været svære at genkende. Andre er skannet forkert, så de har været vanskelige eller helt umulige at søge i REX.

Man kan ikke sige, at Udtaget småtryk indeholder de ældste småtryk, for der er en del Bibliotheca Danica-titler, som ikke er Udtaget småtryk, men streget over og ført til Småtrykssamlingen. Et eksempel er *Aarsberetning om det Kgl. Landhuusholdningsselskabs Foretagender f. 1836/37-1839/40*, som er blevet placeret i emnegruppen *Landvæsen* i Småtrykssamlingen.

Til gengæld er der småtryk fra Bibliotheca Danica-perioden, som ikke er registreret i Bibliotheca Danica, f.eks. *Udsigt over det kgl. Videnskabernes Selskabs Indtægter og Udgifter i Aaret 1838* og *Kassecommissionens Forslag til Budget for det kgl. Videnskabernes Selskab for Aaret 1839* (Begge Udtaget småtryk 34:3,-394 4°), *Leges studiosis in Academia Christian-Albertina* fra 1665 (Udtaget småtryk 40:2,-222 2°) samt en hel del sange.

Erik Dal skriver (s. 238) ”...at Bruun i tiden efter 1800 lod de fleste personelle lejlighedssange og lignende småtryk falde”, fordi antallet af bogtrykkere og dermed antallet af tryk steg mellem 1800 og 1830.

Der er flere eksemplere på, at der i Udtaget småtryk er eksemplarer af en publikation, som i Bibliotheca Danica hidtil kun har været registreret som universitetsbibliotekets, f.eks. *Instruction for Natte-Vægterne i Kiøbenhavn* fra 1798 (Udtaget småtryk 32,-183 8°).

Der er adskillige publikationer fra Hielmstjerne-samlingen, som også findes i Udtaget småtryk, f.eks. *Octroy for det Kgl. Danske Vestindiske Handelsselskab paa 25 Aar* fra 1778 (Udtaget småtryk 34:4,-337 8°, Hielmst. 1621 8°).

Bogauktionskataloger er i Bibliotheca Danica meget summarisk beskrevet. Bogauktionskatalogerne uden ejernavn er kun en liste over trykkested, dato og årstal for auktionens afholdelse. Ofte er der

én Bibliotheca Danica-post med mange datoer og år, så man kan ikke være sikker på, at det er den rigtige. I nogle tilfælde kan man ikke søge på dato og år, fordi de står som ”andre udgaver” i et notefelt, som ikke er søgbart. Jeg har derfor grundkatalogiseret disse indførsler uden sammenkædning med Bibliotheca Danica-poster.

Indførslerne i Katalog 51 har flere oplysninger med, men underligt nok har man ofte udeladt væsentlige oplysninger fra publikationen selv, f.eks. hvor og af hvem auktionen har været afholdt. Åbenbart har kun ejernavne været interessante.

De omskrevne sider

Der findes et helt katalogbind med titlen *Omskrevne Katalogblade*, som ikke er opstillet tilgængeligt for lånerne. Heri er indsat de originale indholdsfortegnelser og nogle sider taget ud af katalogerne 20, 21, 23, 34:2, 39, 40:2, 41:1, 42, 49, 53 og 55 – formentlig ved den tidligere nævnte omarbejdelse i 1920`erne.

På disse sider er der en hel del udtagne småtryk – de står fysisk stadig i Udtaget småtryk, men da siderne er fjernet i katalogbindene, har man ikke kunnet slå dem op, så de har nærmest været ikke eksisterende. De er nu registreret i REX.

De fleste udtagne sider er tætskrevne og er blevet erstattet af nye, omskrevne sider med mere plads til indførslerne. Det virker noget tilfældigt, hvilke sider der er taget ud; der er masser af andre tætskrevne sider, som ikke er blevet skrevet om.

Katalog 20 Fysik, Meteorologi, Hydrografi, Geologi, Kemi – i afsnittet *Daguerreotopi og Fotografi* er der på de gamle sider 163-167 en hel del udtagne småtryk, brugsanvisninger, kataloger og prislister over fotoudstyr. Fotografi har været et emne i rivende udvikling, som har krævet mere plads på katalogsiderne, og man har derfor indsat flere nye sider og udeladt de udtagne småtryk.

Katalog 21 Naturhistorie i Alm., Zoologi– her har man udeladt side 89 med mange udtagne småtryk, især fra Zoologisk Have i København.

Katalog 23 Handelsvidenskab, Haandværk og Industri, Husholdning– den gamle indholdsfortegnelse til Katalog 23 er tilrettet. Under afsnittet *Varekundskab* er *Fortegnelser over Varer. Priscouranter* streget ud og der er tilføjet *Jvf. enkelte Grene af Haandværk og Industri*, så varekataloger og prislister har nok stået samlet og er siden fordelt på *Enkelte Grene af Haandværk og Industri*. Fem sider med varekataloger og prislister (s. 49a-49e, alle Udtaget småtryk) er taget ud, og *Fortegnelser over Varer. Priscouranter* er væk fra den nye indholdsfortegnelse i Katalog 23. I afsnittet *Symaskiner* er side 211 og 212, som udelukkende bestod af udtagne småtryk, taget ud. Tilbage er side 213 med tre udtagne småtryk om symaskiner.

Side 297 og 298 er skrevet om. *Regnskabsbøger til Husholdning* (alle Udtaget småtryk) som stod i et underafsnit af *Husholdning* sammen med tidsskrifter og andre ting, har i den nye fået sit eget underafsnit *Husholdnings-Regnskabsbøger* (s. 299-300) med udeladelse af regnskabsbøgerne fra de gamle sider 297-298.

Katalog 34:2 Danmarks Finans-, Militær- og Kirkevæsen– i afsnittet *Private Banker* er side 65-66 med mange udtagne småtryk taget ud og erstattet af to nye sider 65 og to nye sider 66 udelukkende med bøger.

Til gengæld er side 63-64 og side 67, som også indeholder mange udtagne småtryk, forblevet i katalogen.

I afsnittet *Kreditkasser. Kreditforeninger. Sparekasser* er side 81 og 82 med mange udtagne småtryk taget ud og erstattet af to nye sider 81 og 82 kun med bøger, mens side 73-80 og side 83-87 med mange udtagne småtryk er forblevet i katalogen.

I afsnittet *Artilleriskolen. Den militære Højskole* er side 179-182 med mange udtagne småtryk taget ud og erstattet med nye sider uden udtagne småtryk og med meget få bøger. Måske har man troet, at dette emne ville vokse meget.

Katalog 39 Færøerne, Island, Grønland, Dansk Vestindien– her er flere sider om Færøerne og Grønland taget ud og erstattet af flere nye sider for at give plads til mange bøger om disse lande. Den gamle side 18 og side 31 indeholder en del udtagne småtryk, som er udeladt på de nye sider.

Katalog 40:2 Hertugdømmerne Slesvig, Holsten og Lauenborg– her er side 431 og side 432 taget ud og skrevet om uden to udtagne småtryk (sange), selv om der er plads på siderne.

Katalog 41:2 Norge. Sverige– her en del sider taget ud, fortrinsvis sider med mange udtagne småtryk, især beretninger fra norske tekniske skoler.

Katalog 42 Dansk-Norsk Personalhistorie– her er en del sider taget ud på grund af pladsmangel på siderne og erstattet af flere nye sider med mere luft mellem indførslerne. Nogle udtagne småtryk er ikke kommet med.

Katalog 49 Literær- og Literaturhistorie I. Literaturhistorie– her er også taget en del sider ud på grund af pladsmangel – nogle få udtagne småtryk er udeladt på de nye sider.

Katalog 53 Digte– her er kun få omskrevne sider med en enkelt Udtaget småtryk

Katalog 55 Dramatisk Poesi– flere tætskrevne sider er taget ud og erstattet af flere nye sider med udeladelse af nogle revyviser fra Udtaget småtryk.

Udtaget småtryk i de enkelte kataloger

Som det ses i bilag 1 er der faktisk Udtaget småtryk i næsten alle de 60 systematiske katalogbind. Det er kun *Katalog 1 Theologi*, som hovedsagelig består af bibeludgaver og bibelstudier, *Katalog 6 Theologi*, som indeholder prædikener, *Katalog 15 Pædagogik* og *Katalog 57-58 Romaner og Fortællinger*, som ikke indeholder Udtaget småtryk. Selv i *Katalog 48 Græske og romerske Forfattere* er der et enkelt Udtaget småtryk, *E. Flemmer: Et Cirkulære til Anbefaling for ”Udvalg af Sølvalderens Forfattere”* fra 1853 (Udtaget småtryk 48,-97 4°).

Kort gennemgang af de ti kataloger med mest Udtaget småtryk.

Bilag 2 er en liste over de systematiske kataloger ordnet efter antallet af indførsler i Udtaget småtryk. Katalogernes titler er de originale, hentet fra hvert enkelt bind.

Ikke overraskende er topscoreren *Katalog 34:4 Danmarks Næringsforhold* med 3.364 indførsler.

Det er især småtryk om landvæsen, skovvæsen, husdyravl, industri, handel, søfart og fiskeri – kort sagt fundamentet i det danske samfund i 1800- og 1900-tallet.

Nr. 2 på listen er *Katalog 50 Literær- og Literaturhistorie II. Boghandler-Cataloger,*

Bibliotheksvæsen med 1.963 indførsler, hovedsageligt kataloger fra boghandlere og biblioteker.

Nr. 3 er *Katalog 40 Hertugdømmerne Slesvig, Holsten og Lauenborg* med 1.588 indførsler.

Nr. 4 er *Katalog 34:3 Danmarks Stats- og Kulturforhold* med 1.360 indførsler.

Indholdet i denne katalog er først og fremmest skoler og undervisningsanstalter – fra universitetet til landsbyskoler – men også asyler og videnskabelige samlinger og selskaber.

Der er overraskende mange udtagne småtryk i denne katalog – langt den største gruppe, folkeskoler og folkehøjskoler, er nemlig streget ud og ført til selve småtrykssamlingen.

Nr. 5 er *Katalog 23 Handelsvidenskab, Haandværk og Industri, Husholdning* med 1.187 indførsler.

Det er især kataloger og prislister om næsten alle tænkelige varekategorier.

Nr. 6 er *Katalog 32 Danmarks Geografi og Topografi*, som omfatter Danmarks topografi i almindelighed og København.

Katalog 32 indeholdt så mange småtryk, at næsten alle sider var streget over og man skrev hele kataloget om. Derfor er det bemærkelsesværdigt, at dette omskrevne bind indeholder så mange udtagne småtryk.

Nr. 7 er *Katalog 55 Dramatisk Poesi*. Størstedelen er sange fra revyer (med og uden forfatternavn), en kategori som man nok ikke i første omgang har betragtet som småtryk, men som fylder ganske meget (4 m).

Nr. 8 er *Katalog 17 Æstetik, Musik, Dans, Kunst, Skrivekunst, Spil og Leg, Idræt*, som især indeholder koncertprogrammer og kunstudstillingskataloger.

Nr. 9 er *Katalog 34:1 Danmarks Statistik. Danmarks Stats- og Kulturliv*. Her er mange småtryk om politikvæsen, toldvæsen, postvæsen, fattigvæsen.

Nr. 10 er *Katalog 34:2 Danmarks Finans-, Militær- og Kirkevæsen*. Her er småtryk om banker, reglementer og bestemmelser om hær og flåde, sange og salmer ved kirkelige møder.

Grunden til at Katalog 37 og 38, som omhandler Danmarks historie, er så højt på listen, er at de indeholder mange sange; især sange til konger og deres familier, men også sange i anledning af krige.

Gennemgang af Udtaget småtryk i katalogerne i nummerorden.

Antallet af udtagne småtryk er angivet i parentes efter hvert katalognummer.

Katalog 1-7 Theologi

Katalog 1, som mest består af bibeludgaver og bibelstudier, indeholder som nævnt ikke udtagne småtryk.

Katalog 2 (146 stk.) er kirkehistorie. Her er småtryk om *Missionen*, både den indre og den ydre. Som eksempler kan nævnes: *Vink for Gaardmissionens Arbejdere* fra 1890 (Udtaget småtryk 2,-243 8°), *Norsk Finne-Mission. Aarsberetning meddelt af Tromsø Biskop. 1888-1891* (Udtaget småtryk 2,-244 8°) og *Kortfattet Redegjørelse ang. Missionsarbejdet i Santhalistan* fra 1887 (Udtaget småtryk 2,-249 8°).

Her er også småtryk fra bibelselskaber, både Bibelselskabet for Danmark og lokale selskaber.

Katalog 3 (104 stk.) er delt op i to bind. Det første er *Dogmatik* og indeholder ikke Udtaget småtryk; det andet er *Symbolik, Polemik, Irenik*, hvor der er sange og andre småtryk fra forskellige kirkelige retninger og samfund, især fra Frelsens Hær, for eksempel *Felttogs- og Vækkelses-Sange : samlet af Kommandant og Fru Larsen Balle* fra 1918 (Udtaget småtryk 3:2,-282 8°).

En særpræget publikation er *Fra Profetskolen i Helsingør*, som er en bandbulle mod anarkister fra *Profeten Elias ved Aug. E. Stade, Helsingør, Danmark* (Udtaget småtryk 3:2,-336 2°).

Katalog 4 (282 stk.) indeholder bl.a. kristelig moral, bønne- og salmebøger. Her er salmer, sange og programmer fra kirkelige møder og kirkekoncerter, for eksempel *Kirke-Concert til Fordel for fattige Confirmander for Nørre- og Østerbro* fra 1884 (Udtaget småtryk 4,-440 8°).

Katalog 5 (25 stk.) er *Opbyggelsesskrifter* og indeholder især småtryk om søndagsskoler, for eksempel *Søndagsskole-Lektieblad* fra 1888 (Udtaget småtryk 5:1,-2 8°).

Katalog 6 indeholder prædikener og ingen udtagne småtryk.

Katalog 7 indeholder liturgi og jødisk teologi og kun tre udtagne småtryk; *Sange under Pontifikalmessen efter Indvielsen* fra 1895, *Lectiones de S. Andrea pro Collegio S. Andreae in Ordrupshøj* fra 1885 og *Ceremoniel ved en Kirkes Indvielse, udført af en Præst* fra 1873 (alle Udtaget småtryk 7,-48 8°).

Katalog 8-9 Retsvidenskab

Disse kataloger er noget af en blandet landhandel.

Katalog 8 (57 stk.) indeholder bl.a. love og vedtægter for fredsforeninger (s. 44 under afsnittet *Folkeret*), *Forordning om Prestekald* fra 1620 (udtaget småtryk 8,-235 4°), *Bekjendtgjørelse ang. Margarinebeholderes Form og Mærkning* fra 1888 under afsnittet *Næringsret* (Udtaget småtryk 8,-290 8°) og strandingsreglementer (s. 345).

Katalog 9 (119 stk.) indeholder bl.a. love og vedtægter fra sagførerforeninger (s. 38) og fortegnelser over retssager fra hertugdømmerne (s. 337 ff). En *Skudsmaalsbog for Færøerne* fra 1897 (Udtaget småtryk 9,-203 8°) virker lidt malplaceret, men er måske anbragt her, fordi den

indeholder *Uddrag af Tyendelov for Færøerne*. En anden *Skudsmaalsbog for Færøerne* fra 1890 er anbragt under 39,-19, *Færøernes indre Forhold*, hvor den hører bedre hjemme.

Katalog 10-13 Lægevidenskab

Disse kataloger er utroligt interessante og kunne fortjene en nærmere analyse.

Emneinddelingen er meget detaljeret, og titlerne på de mange afsnit og underafsnit kalder ofte på smilet hos en nutidig bruger. Desværre er der ikke altid småtryk i de mest interessant lydende titler.

Katalog 10 (179 stk.) er først og fremmest anatomi og fysiologi. Alle detaljer i det menneskelige legeme er dækket ind, f.eks. *De enkelte Regioners Ben, Brusk, Bånd, Muskler, Øjets ydre Dele. Tårerne, Stemmen og dens Organer* efterfulgt af *Latter, Afsondringen i Almindelighed, Udsondringen i Almindelighed, Uddunstningen. Sveden, Mundhulen. Næringsmidlernes Bearbejdelse i den* – dog uden småtryk.

Der er småtryk fra lægeforeninger, tandlægeforeninger, apotekerforeninger, medicinske selskaber, anatomiske museer og instrukser for læger og jordemødre.

Katalog 11 (269 stk.) indeholder bl.a. årsager til og symptomer på sygdomme og medicinske lærebøger.

Her er småtryk fra enkelte hospitaler (f.eks. *Reglement for de Syges Bespiisning i almindelig Hospital* fra 1836 (Udtaget småtryk 11,-196 4°)), vejledninger, reglementer og forordninger angående smitsomme sygdomme og sygdomme i militæret.

Her er også nogle overraskende reklamesmåtryk, som man ikke ville forvente at finde under *Lægevidenskab*. For eksempel *Den i alle Kulturlande patenterede Hugo Schindlerske Busteholder* fra 1893 og *Prof. Dr. Jaegers Normal-Uld-System* fra 1885 (begge Udtaget småtryk 11,-54 8°), som er anbragt under *Klædedragt*.

Under *Kønslivet* er der (lidt skuffende) fire småtryk om sund og hygiejnisk underbeklædning, f.eks. *Overlæge Carl Ottosens hygiejniske Underbeklædning Makosan (Ramielaine og Makolaine) med 5 Billeder og en Prislister* fra 1908 (Udtaget småtryk 11,-55 8°).

Afsnittet *Næringsmidler af Planteriget. Vegetarianisme* indeholder reklamer for mel og brød, men også *Love for dansk Vegetarianerforening vedtagne d. 11. Decbr. 1896* (Udtaget småtryk 11,-68 8°).

Afsnittet om næringsmidler indeholder også en reklame for *Chinas Thehandel* fra 1884 (Udtaget småtryk 11,-75 8°) og *Souvenir fra C.J. van Houten & Zoon Weesp i London, Fabrikanten af den verdensberømte van Houtens Kakao* fra 1888 (Udtaget småtryk 11,-78 8°), selv om der også er afsnit om kaffe, te og kakao i Katalog 23.

Katalog 12's (454 stk.) hovedindhold er behandling, lægemidler og enkelte sygdomme.

Her er medicinal- og apotekertakster og en del kataloger og prislister over lægemidler, instrumenter, bandager og tandlægeartikler.

Alternative lægemidler og behandlingsmetoder er ikke nogen ny foreteelse, se for eksempel *Den ægte China-Livs-Elixir*, som kom i flere udgaver mellem 1888 og 1900 (Udtaget småtryk 12,-111 8°), *Saxlehners Hunyadi Janos Bitterkilde, det paalideligste og virksomste Bittervand* fra 1897 (Udtaget småtryk 12,-62 8°), og *E.J. Lauritzens hydro-elektriske Spiral-Kjæde-Batteri og Frotter-Apparat, anvendelig mod rheumatiske og nerveuse Sygdomme* fra 1872 (Udtaget småtryk 12,-26 4°).

Under afsnittene om *Vandets medicinske Anvendelse* og *De enkelte Landes og Steders Mineralvande* er der en hel del småtryk fra bade- og kuranstalter, for eksempel *Ørstedes-Parkens Brønd- og Maltkuranstalt* fra 1884 (Udtaget småtryk 12,-35 4°) og *Vedtægter for Sæby Jærnvandskur- og Søbadeanstalts Konsortium* fra 1892 (Udtaget småtryk 12,-57 8°).

Katalog 13 (83 stk.) er enkelte sygdomme fortsat samt de mindre afsnit *Fødselsvidenskab*, *Retslægevidenskab* og *Sundhedspolitivæsenet*.

Under afsnittet *Sygdomme i lungerne* findes fire interessante småtryk om druknede og skindøde, for eksempel *Anvisning til den Maade, hvorpaa druknede Mennesker bør behandles* fra 1798 og 1812 og *Selskabet til Druknedes og andre Skindødes Redning* fra 1814 (alle Udtaget småtryk 13,-46 4°). Der er en del småtryk fra sindssygeanstalter, for eksempel *Instrux for Opsynsfolkene i Sindssygeanstalten i Stege* fra 1886 (Udtaget småtryk 13,-188 8°).

Det er ejendommeligt, at det sidste afsnit hedder *Sundhedspolitivæsenet*, for de 11 udtagne småtryk herfra (s. 321-324) handler om lidt af hvert; sundhedsvedtægter, en hygiejnisk kongres i 1858, en hygiejnisk udstilling i 1895 og *Selskabet for Sundhedspleien i Danmark*.

Katalog 14 Filosofi indeholder kun tre udtagne småtryk; to under *Spiritisme, Love for "Spiritistisk Broderskab"* fra 1896 (Udtaget småtryk 14:2,-297 8°) og *"Spiritoskop" for Aande-Samtale* fra 1905 (Udtaget småtryk 14:2,-298 4°) og én under *Ægteskabet*, nemlig *Kvindernes Bygning, Mødet d. 15. Septbr. 1896* (Udtaget småtryk 14:2,-444 8°) – lidt langt ude!

Katalog 15 Pædagogik indeholder især læsebøger og børnebøger og ingen udtagne småtryk. Småtryk om lærere og skolevæsen er trukket til Katalog 34:3.

Katalog 16 Statsvidenskaberne lyder næsten for overordnet til småtryk, men her er faktisk 263 stk., flest fra forsikringsselskaber. Det fremgår ikke af katalogen, men det er udenlandske forsikringsselskaber, f.eks. *Første Prospect over tydsk Livs- Pensions- og Rente-Forsikrings-Selskab paa Gjensidighed i Postdam* fra 1873 (Udtaget småtryk 16,-122 4°), der er placeret her – de danske står i Katalog 34:1.

Her er også frimærkekataloger, filatelistforeninger og telegrafkonventioner.

Katalog 17 Æstetik, Musik, Dans, Kunst, Skrivekunst, Spil og Leg, Idræt er en af sværvægterne med 1.091 udtagne småtryk. Den indeholder både finkultur og folkekultur, amatører og professionelle kunst- og musikudøvere.

Undergruppen *Æstetik* indeholder ikke småtryk.

Musik – her er bl.a. kataloger fra musikforlag og musikalske lejebiblioteker samt koncertprogrammer. Koncertprogrammerne spænder fra Koncertforeningen og Det Kongelige Kapel til *Program til Sø-Artilleri-Sangforeningens Aftenunderholdning*, 1851-1866 (Udtaget småtryk 17:1,-145 8°).

Dans - her er vejledninger til danse, f.eks. *Anvisning til at dandse "Les Lanciers", "Francaise", "Sextour" og "Fandango"* fra 1876 (Udtaget småtryk 17:1,-169 8°).

Kunst – her er kataloger fra kunststillinger, kunstauktioner, panoptikon og panoramaer – fra Det Kongelige Akademi for de skønne Kunster til *Panorama af Pompejis Ødelæggelse ved Vesuv* fra 1885 (Udtaget småtryk 17:2,-259 8°).

Skrivekunst – her er en del skriveøvelser og forskrifter, som vel egentlig ikke er småtryk, men skolebøger. De har ofte personlig forfatter, men ikke meget tekst. De er beregnet til udfyldning og man har derfor nok ment, at de kunne betragtes som småtryk, for eksempel *C. Michelsen: Latinske Skriveøvelser til Skolebrug og Selvstudium* fra 1870 (Udtaget småtryk 17:2,-328 4°).

Spil og leg – indeholder kun få småtryk, mest regler for forskellige spil, f.eks. *Regler for Gnavspil* fra 1895 (Udtaget småtryk 17:2,-355 8°).

Idræt – indeholder ikke så mange småtryk. Gymnastik og idræt findes også i Katalog 34:3,-389 *Anstalter for den fysiske Opdragelse og Selskaber for forskellig slags Sport*.

Sygegymnastik findes i Katalog 12,-75.

Katalog 18 Matematik (82 stk.) indeholder bl.a. nogle småtryk om mål og vægt, f.eks. *Praktisk Meter-Tabel* fra 1889 (Udtaget småtryk 18,-318 8°), og om forskellige maskiner, f.eks. *Petroleumsmotoren Stærkodder* fra 1896 (Udtaget småtryk 18,-371 4°).

Katalog 19 Astronomi (129 stk.) indeholder kalendere, f.eks. *Damernes Kalender for 1924* (Udtaget småtryk 19,-184b 8°) og *Hvorfor flages der i Byen og paa Havnen?* fra 1888 (Udtaget småtryk 19,-183 8°), som er en kalender med flagdage (titlen er en hilsen til Bjørnstjerne Bjørnson, som i 1884 udgav *Det flager i byen og på havnen*).

Katalog 20 Fysik, Meteorologi, Hydrografi, Geologi, Kemi (114 stk.) består mest af brugsanvisninger og prislister over forskellige apparater, f.eks. *Brugsanvisning for No. 1 A Kodak Junior* fra 1914 (Udtaget småtryk 20,-166 8°), *Pris-Liste over Instrumenter og Apparater til chemisk Brug* fra 1892 (Udtaget småtryk 20,-362 8°) og *Pris-Fortegnelse over Trylle-Apparater, Laterna magicas, Taagebilled-Apparater, Sciopticons, Automater, Fixér-Artikler fra H.V. Vald. Petersen* fra 1894 (Udtaget småtryk 20,-69 8°).

Katalog 21 Naturhistorie i Alm., Zoologi (81 stk.) indeholder bl.a. småtryk fra naturhistoriske foreninger, museer og samlinger, menagerier og Zoologisk Have f.eks. *Love for entomologisk Forening i Kjøbenhavn* fra 1888 (Udtaget småtryk 21,-17 8°) og *Fortegnelse paa endeel Ertzer, Steen- og Jordarter, Petrefacter, Koraller, Søe-Træer, forvarede Dyr i Brændeviin, Oldsager, som vorder bortsolgt d. 14. Maji førstk.* fra 1766 (Udtaget småtryk 21,-41 8°).

Katalog 22 Botanik, Mineralogi (58 stk.) består mest af småtryk fra botaniske foreninger og botaniske haver, f.eks. *Botanisk Forenings Medlemmer, Maj 1899* (Udtaget småtryk 22,-15 8°) og *Vejviser i Universitetets nye botaniske Have* fra 1803 (Udtaget småtryk 22,-142 8°).

Katalog 23 Handelsvidenskab, Haandværk og Industri, Husholdning (1.187 stk.) indeholder først og fremmest prislister og kataloger over varer, men også telegrafnøgler, kassebøger og regnskabsbøger.

Der er også prislister og kataloger over varer i andre kataloger, f.eks. over musikinstrumenter i Katalog 17 og over sygeplejeartikler i Katalog 12.

Den ældste prisliste er *Lista paa Silcke-Stoffer, som ere fabriquerede i Kiøbenhafn, dato udi Silcke-Manufaktur Verckets Magazin findis i Forraad, oc selgis en Gros oc i heele Støcker* fra 1687 (Udtaget småtryk 34:4,-267 8°), men den er placeret i Katalog 34:4 under *Enkelte Industrigrene*. Prislister og kataloger findes især i afsnittet *De enkelte Grene af Haandværk og Industri*, som er delt op i følgende kategorier (hver med underafsnit):

Boghaandværk. Bogtrykkerkunst og Skriftstøberi, som indeholder en hel del skriftprøvebøger fra bogtrykkerier.

Fremstilling af kemiske o.a.l. Produkter, som noget overraskende indeholder flest småtryk om tobak, f.eks. *Pris-Liste (en gros) over Røg-, Skraa- & Snus-Tobakker fra J.M. Thuesens Damp-Tobaks-Fabrik* fra 1897 (Udtaget småtryk 23:1,-143 8°).

Tilberedelse af Fødemidler, Drikkevarer o.a.l. – her er en del prislister over vine.

Forarbejdning af Metal og Træ, samt Haandværk der giver sig af med Boligens Indretning – her er bl.a. mange prislister fra metalvarer af mange slags, f.eks. *Jernvinduer til Kirker, Fabrikker, Pakhuse, Stalde, Fængsler etc. fra D. Løwener & Co.* fra 1878 (Udtaget småtryk 23:1,-181 8°),

Prisfortegnelse og Tegninger over brand- og dirkefri Jernskabe af bedste Smedejern fra A.L. Brems Fabrik i Viborg fra 1886 (Udtaget småtryk 23:2,-182 8°), Katalog over Grav- og Balkongelændere fra 1909 (Udtaget småtryk 23:1,-182b 8°) og Prislister for Heste- og Vognbeslag fra 1898 (Udtaget småtryk 23:1,-182a 8°).

Haandværk der giver sig af med Forarbejdelse af Klædningsstykker, Pynt og forskellige Fornødenheder i Huusvæsenet – her er der en del om symaskiner, f.eks. Brugsanvisning til Selvundervisning i den nye Haand-Symaskine "Germania" for Familier, Linnedsyersker og Dameskrædderinder fra 1872 (Udtaget småtryk 23:1,-212 8°) og børster, f.eks. Prislister fra C.C. Enevoldsens Børste-, Koste- & Penselfabrik fra 1897 (Udtaget småtryk 23:2,-227 8°).

Forarbejdning af Læder og Papir her er en del om malervarer, f.eks. Pris-Courant over Malervarer, Lakfernisser, Farve- og Materialvarer fra A. Stelling fra 1893 (Udtaget småtryk 23:2,-258 8°).

Instrumenter og Maskiner- her er især mange cykelkataloger, f.eks. Safeties, Bicycles, Tricycles, Tandem & Warcycles fra L. Bendixen fra 1890 (Udtaget småtryk 23:2,-275 8°).

Bemærk, at disse afsnit også indeholder prislister for udført arbejde, f.eks. Priskurant over Møbelarbejde for Snedkere i Rønne fra 1896 (Udtaget småtryk 23:1,-185c 8°) og Akkordpriser for Klejnsmede paa Helsingørs Jernskibs- og Maskinbyggeri fra 1899 (Udtaget småtryk 23:2,-182a 8°).

Afsnittet Husholdning indeholder især regnskabsbøger til husholdning, f.eks. Vore Damers Husholdningsbog fra 1917 (Udtaget småtryk 23:2,-300 8°).

Katalog 24 Landoekonomi (198 stk.) består mest af regnskabsbøger for landmænd og småtryk om landbrugsmaskiner, f.eks. Regnskabsbog for Landmænd fra 1915 (Udtaget småtryk 24,-74b 8°) og Anvisning til Opstilling og Igangsætning af den selvbindende Halmpresse "Hercules" fra 1908 (Udtaget småtryk 24,-82 8°), men også lidt om enkelte planter som Dansk Frøavl's Kompagnie og Markfrøkontoret (*Trifolium*): Katalog over de vigtigste Roesorter fra 1906 (Udtaget småtryk 24,-131 8°).

Katalog 25 Husdyravl og Husdyrbrug. Veterinærvidenskab (160 stk.) indeholder bl.a. småtryk om mejeridrift, f.eks. Vejledning til Tilberedning af Smør fra Nyborg Smørforretning fra 1878 (Udtaget småtryk 25,-60 8°), husdyravl, f.eks. Pris-Liste fra Vejle Biavl'sredskabs-Fabrik fra 1896 (Udtaget småtryk 25,-93 °) og veterinærvidenskab, f.eks. Forordning, hvorefter Omkostninger til Qvægsygens Hæmmelse ved aarlig Ligning skulle erstattes etc. fra 1780 (Udtaget småtryk 25,-148 4°).

Katalog 26 Havedyrkning, Forstvidenskab, Jagt, Fiskeri (196 stk.) består mest af kataloger og prislister fra planteskoler og gartnerier, f.eks. Fortegnelse over Roser fra V. Løwe fra 1868 (Udtaget småtryk 26,-73 8°) og Pris-Fortegnelse over Naaletræ-Planter fra Linæa-Vesterskovs Planteskoler fra 1892/93 (Udtaget småtryk 26,-107 8°).

Katalog 27 Krigsvæsen, Søvæsen og Søkrigsvæsen, Bygningsvæsen (840 stk.) består mest af skyderelementer, skydetabeller, eksercerreglementer o. lign., f.eks. Exerceer-Reglement for det kgl. Danske Infanterie fra 1842 (Udtaget småtryk 27,-136 8°) og Hornsignaler for Flaaden fra 1882 (Udtaget småtryk 27,-340 8°).

Afsnittet Bygningsvæsen handler om den tekniske side af byggeri af huse, veje og jernbaner. Her er småtryk om pumper, ventilatorer og ovne med mere, f.eks. Pris-Kurant over Kakkellovne og Komfurer fra Jens Hansen fra 1887 og 1889 (Udtaget småtryk 27,-364 4°), Friskluft-Centralvarme, amerikansk System fra 1911 (Udtaget småtryk 27,-364a 8°), Vejledning for Gas- og Vandmestre i

Kjøbenhavn fra 1896 til 1924 (Udtaget småtryk 27,-366 4°) og *Brolæggernes Priskurant for 1876* (Udtaget småtryk 27,-383 8°).

Katalog 28 Geografi og Rejser indeholder kun 19 udtagne småtryk, nogle få kortfortegnelser og nogle brochurer fra en gryende rejsebranche, f.eks. *Prisfortegnelse over geografiske Læremidler fra C. Weitzmanns Etablissement, Frederiksborg* fra 1896 (Udtaget småtryk 28,-73 4°), *Selskabstur til Italien med Sicilien for Herrer og Damer 6. April-18. Maj 1899 arrangeret af Louise Grandjean* fra 1899 (Udtaget småtryk 28,-181 8°) og *Program over Rées Rejsebureaus Selskabsrejser til Verdensudstillingen i Paris 1900* (Udtaget småtryk 28,-121 8°).

Katalog 29 Historiske Hjælpemidler ((72 stk.) indeholder næsten udelukkende møntkataloger, f.eks. *Fortegnelse over Konferensraad F.C. Becks efterl. Møntsamling, 1. Afd. Indeholdende danske og norske Mønter fra Middelalderen* fra 1906 (Udtaget småtryk 29,-52 8°) og *Antike Mynter tilhørende Thorvaldsens Museum, som ville blive bortsolgte ved Auction* fra 1866 (Udtaget småtryk 29,-58 8°).

Der er også møntkataloger i Katalog 31.

Katalog 30 Historie (106 stk.) indledes med *Historie i Almindelighed*, som kun indeholder *Bernh. Møllmann: Subskriptions-Indbydelse paa en Verdens-Historie* fra 1760 (Udtaget småtryk 30:1,-58 8°) og tre småtryk fra en arkæologkongres i København i 1869 (Udtaget småtryk 30:1,-78a 8°). Det meste er enkelte landes historie, hvor der er flere småtryk, som har krævet en del fantasi at finde frem til.

Her er danske og nordiske foreninger i udlandet, f.eks. *Love for "Nordisk Klub" i München, stiftet d. 25. Febr. 1889* (Udtaget småtryk 30:1,-222 8°) under Tysklands historie.

Det er ikke let at gennemskue, at der under Tysklands personalhistorie er tre sange om Johan Gutenberg i anledning af jubilæer for bogtrykkerkunsten, f.eks. *Johan Guttenbergs Minde. Sang til Bogtrykkerkunstens Jubilæum d. 24. Juni 1840* (Udtaget småtryk 30:1,-261 4°) eller et *Opraab om at indsamle Klæder til de fra Rusland indvandrede Jøder* fra 1891 (Udtaget småtryk 30:2,-219 4°) under Ruslands historie.

Godt skjult under Østrigs historie er *Frantz M. Fridberg, ungarsk Violinvirtuos* fra 1881 (Udtaget småtryk 30:2,-196 8°).

Under Indiens historie er der fem småtryk om Tranquebar, f.eks. *Placat ang. en Forandring i Pengevæsenet for Landskabet Tranquebar* fra 1821 (Udtaget småtryk 30:2,-255 4°).

I Småtrykssamlingen har vi haft en del forespørgsler om etnologiske karavaner og udstillinger. Nogle af disse er placeret her i Katalog 30, f.eks. *Kina i Tivoli* fra 1902 (Udtaget småtryk 30:2,-261 8°), *Kort Vejledning ved Besøg paa den etnologiske Udstilling "Abessinisk Landsby"* fra 1909 (Udtaget småtryk 30:2,-276 8°) og *Beduinen, officielt Organ for Beduiner-Lejren i Danmark* fra 1892 (Udtaget småtryk 30:2,-277 2°).

Her er fire småtryk om islandsk udvandring til Canada, f.eks. *Tilbud fra Canadas Regjering til islandske Udvandrere* fra 1874 (Udtaget småtryk 30:2,-301 8°).

Der er flere småtryk om udvandring fra Danmark til Amerika, f.eks. *Raad og Oplysninger for de som agte at udvandre til Amerika* fra 1883 og 1885 (Udtaget småtryk 30:2,-306 8°) og fra danske skoler, menigheder og foreninger i Amerika, f.eks. *Catalogue of the foremost Danish educational institute in America, Elkhorn College* fra 1891/92 og 1892/93 (Udtaget småtryk 30:2,-309 8°).

Katalog 31 Nordens Historie (107 stk.) – her er der bl.a. småtryk fra Det kgl. Nordiske Oldskrift-Selskab, nogle kataloger og fortegnelser over oldsager, f.eks. *Fortegnelse over en Samling af*

danske Oldsager fra Steen-, Bronze- og Jernalderen, som borts. V. off. Auct. fra 1884 (Udtaget småtryk 31,-117 8°), samt en del kataloger over møntsamlinger af samme slags som i Katalog 29. Katalog 31 har trukket en del publikationer, som hedder noget med "nordisk", selv om de også er placeret under emnet i andre kataloger, f.eks. er der småtryk fra nordiske industrimøder både i Katalog 31 og i Katalog 34:4. *Nordisk Jernbane-Kalender 1872* er placeret i Katalog 31 (Udtaget småtryk 31,-211 8°) mens *Nordisk Handelskalenders Postadressebog samt Jernbane- og Postkort* fra 1909 er placeret i Katalog 34:1 (Udtaget småtryk 34:1,-428b 8°).

Mere relevant for Katalog 31 er *Love for det skandinaviske Selskab* fra 1843 (Udtaget småtryk 31,-227 8°) og *Love for det nordiske Samfund i Danmark* fra 1866 (Udtaget småtryk 31,-231 8°).

Katalog 32 Danmarks Geografi og Topografi (hele landet og København) (1.140 stk.) indeholder småtryk om hele landet, f.eks. hotelfortegnelser og *Sommeropholdssteder i Danmark* fra 1915 (Udtaget småtryk 32,-4 8°) og om hele Sjælland, f.eks. *Til og fra Skoven, Nordsjælland og Øerne, Planer og Taxter, Sommersaison 1885* (Udtaget småtryk 32,-66 8°), men først om fremmest om København.

Her er gadefortegnelser, politivedtægter, bygningsreglementer, lavsartikler, forlystelser og meget mere, som afspejler københavnernes liv i forskellige perioder.

Som eksempler kan nævnes: *De forenede Rundkørselselskaber: Rundkørsel i København og Omegn* fra 1915 (Udtaget småtryk 32,-87 8°), *Hvor man morer sig i Kjøbenhavn* fra 1885 (Udtaget småtryk 32,-156 2°), *Guldsmid-Laugs-Articler* fra 1685 (Udtaget småtryk 32,-275 4°), *Love for Selskabet, som understøtter ugifte Fruentimmer, hvis Kaar ikke svare til deres Opdragelse* (flere udgaver mellem 1793 og 1838, Udtaget småtryk 32,-329 8°), *Et Forslag til en Premie- og Understøttelses-Anstalt for troe Tienestetyende i Kiøbenhavn og Christianshavn* fra 1786 (Udtaget småtryk 32,-349 8°), *Articler som paa Skyde-Banen uden for Kiøbenhavns Nørre Port af alle Vedkommende skal i agt tagis og ubrødeligen efterlevis* fra 1694 (Udtaget småtryk 32,-371 4°), *Instrux for det udøvende Politi i Kjøbenhavn* fra 1863 (Udtaget småtryk 32,-181 8°) og *Actieindbydelse til at forsyne Kjøbenhavn med fede Lam* fra 1846 (Udtaget småtryk 32,-380 4°).

Som tidligere nævnt er det overraskende, at der er så mange udtagne småtryk i Katalog 32 og 33, når der tidligere er fjernet så mange småtryk fra disse kataloger, at de blev skrevet om. Den gamle Katalog 32 består af tre bind næsten udelukkende med småtryk.

Katalog 33 Danmarks specielle Topografi og Historie (522 stk.) er delt op i *Sjælland m.m. (m.m. vil sige Bornholm), Fyn, Lolland-Falster og Nørrejylland*. Sønderjylland er anbragt under Slesvig i Katalog 40. Hver landsdel er delt op efter større områder som stifter, amter og herreder efterfulgt af købstæder, landsbyer, herregårde, slotte og øer.

Her er en række eksempler: *Fortegnelse over Legater, der staae under Tilsyn af Odense og Assens Amtsraad* fra 1890 (Udtaget småtryk 33,-193 8°), *Katalog til Udstillingen fra gamle Hjem i Hvetbo Herred, Pandrup 12.-14. Marts 1911* (Udtaget småtryk 33,-306 8°), *Skatte- og Adressebog for Randers Købstad* fra 1913/14, 1923/24-1926/27 (Udtaget småtryk 33,-376 8°), *Rejs til Haslev i Sommer!* Fra 1915 (Udtaget småtryk 33,-114 8°), *Fæstebreve for Gaard- og Husmænd paa Grevskabet Holsteinborg uden år* (Udtaget småtryk 33,-140 2°), *Miniatur-Album indeholdende Prospecter fra Møen* fra ca. 1870 (Udtaget småtryk 33,-153 8°).

Katalog 34 er *Danmarks indre Forhold*, som naturligt nok er et meget stort emneområde med de allerfleste småtryk. Den er delt op i fire delemner, som vil blive gennemgået hver for sig (i alt 8 bind).

Katalog 34:1 Danmarks Statistik. Danmarks Stats- og Kulturliv (1.043 stk.) indeholder store emner som statsforfatning og statsforvaltning, politivæsen, toldvæsen, jernbanevæsen og postvæsen.

Som eksempler kan nævnes *Instruction for de danske Consuler i Udlandet* fra 1868, 1874 og 1885 (Udtaget småtryk 34:1,-38 4°), *Anordning for Dannebrogsmændene 28. Jan. 1809* (Udtaget småtryk 34:1,-78 2°), *Flors Valg-Skema, Fortegnelse over samtlige Kandidater ved Folketingsvalget d. 29. Maj 1906* (Udtaget småtryk 34:1,-112 8°) og *Øresunds- og Strømtoldrulle* fra 1842 (Udtaget småtryk 34:1,-341 8°).

Her er forbavsende mange udtagne småtryk i betragtning af, at man også i denne katalog har overført store dele til Småtrykssamlingen; især om jernbaner (f.eks. statutter, beretninger, takster og reglementer fra stats- og privatbaner), men også fra afholdsforeninger, understøttelsesforeninger, forsikringsselskaber med mere.

Her er også en del toldtariffer, postkonventioner og posttakster.

En stor gruppe er understøttelsesforeninger som enkekasser, begravelseskasser o.lign., både fra København og provinsen, f.eks. *Foundation for et Societet i Kiøbenhavn til en Pension for Enker og vanføre Børn* fra 1747 (Udtaget småtryk 34:1,-190 4°) og *Foundation til en Enke-Cassa under Navn af et Enke-Pensions Societæts Oprettelse i Corsøer* fra 1748 (Udtaget småtryk 34:1,-191 8°) – disse er også placeret topografisk i Katalog 32 og Katalog 33.

Katalog 34:2 Danmarks Finans- Militær- og Kirkevæsen (1.034 stk.) – også her er der overlap med topografien, f.eks. er *Indbydelse til Holbechs Amts Beboere om at deeltage i en Sparekasse* fra 1825 placeret i Udtaget småtryk 33,-5 8° mens *Bekjendtgjørelse om Holbechs Amts oeconomiske Selskabs Sparekasse med General-Regnskab for 1827/28* er placeret i Udtaget småtryk 34:2,-85 4°. *Finansvæsen* indeholder mange småtryk fra banker, sparekasser og kreditforeninger, f.eks. *Love for Herning Hede- og Diskontobank* fra 1893 (Udtaget småtryk 34:2,-67 8°), *Regnskab for Viborg Byes og Omegns Sparekasse 1873-1898* (Udtaget småtryk 34:2,-87 2°) og *Statuter for Creditforeningen af ejere af mindre Ejendomme paa Landet i Østifterne* fra 1880 (Udtaget småtryk 34:2,-76 8°).

Afsnittet om militærvæsen består mest af reglementer og bestemmelser for forskellige sider af hærens og flådens virke, som i øvrigt lapper over med Katalog 27, f.eks. *Bestemmelser for Trainvæsenet ved den danske Armee paa Feltvod i 1849* (Udtaget småtryk 34:2,-145 8°), *Reglement for Leiren ved Hald* fra 1880 (Udtaget småtryk 34:2,-147 8°) og *Taageveirs-Signaler og Nat-Signaler for Flaaden* fra 1855 (Udtaget småtryk 34:2,-205 4°).

Kirkevæsen består mest af sange og salmer ved reformationsfester, f.eks. *P.E. Becker: Psalmer ved Reformationsfesten 1836. Afsjungne i Kjøge Kirke* (Udtaget småtryk 34:2,-271 8°) og ved kirkelige møder (som også er placeret i Katalog 4), f.eks. *Salmer ved det kirkelige Møde i Aarhus d. 21.-23. Mai 1889* (Udtaget småtryk 34:2,-290 8°).

Der er også småtryk om andre trossamfund i Danmark, f.eks. *Confirmation paa de Reformeredes Privilegier etc. 15. Maji 1747* (Udtaget småtryk 34:2,-300 4°) og *Oprettelsen af Rosenkransbroderskabet* fra 1890 (Udtaget småtryk 34:2,-306 8°) samt om mere jordnære ting som *Anordning, hvorved all Skienden og Larmen paa Prædikestolene, i Særdeleshed imod de saa kaldede Pietister, forbydes* fra 1733 (Udtaget småtryk 34:2,-315 4°) og *Bestemmelser for Vedligeholdelses- og Hovedreparationsarbejder ved Kirkerne* fra 1864 (Udtaget småtryk 34:2,-366 8°).

Katalog 34:3 Danmarks Stats- og Kulturforhold (1.360 stk.) indeholder skoler, læreanstalter, videnskabelige selskaber og samlinger, ”de skønne kunster i Danmark” og teatervæsen. Langt den største del er skoler, selv om der er overført rigtig mange til Småtrykssamlingen.

Her er også en del småtryk fra frimurere og loger, f.eks. *Love for Serapions-Ordenen* fra 1896 (Udtaget småtryk 34:3,-40f 8°).

Skoler og læreanstalter starter med Universitetet og andre højere læreanstalter, så følger de lærde skoler, real-, borger-, almue- og landsbyskoler ordnet efter København og provinsen.

Skoler på Færøerne, Island og de vestindiske øer står også her (men uden Udtaget småtryk, alt er i Småtrykssamlingen), mens skoler i hertugdømmerne står i Katalog 40 og norske skoler i Katalog 41.

Der er en del forordninger o.lign. om Københavns Universitet, fra *Leges studiosorum almæ Universitatis Hafniensis* fra 1623 (Udtaget småtryk 34:3,-73 8°) til *Fundatsen for Professorernes Enkekasse med det under 21. Jan. 1852 kgl. Confim. Tillæg* (Udtaget småtryk 34:3,-72 8°).

Lektionskataloger haves helt fra 1612/13 til 1920 (de forsætter i Småtrykssamlingen).

Der er også en del småtryk fra studenterforeninger og studentermøder.

De allerfleste skoleprogrammer er streget over i katalogen og ført til Småtrykssamlingen. Tilbage i Udtaget småtryk er de ældste programmer op til ca. 1830 samt en række sange, reglementer m.m..

Disse ældste programmer er ofte på latin og indeholder lærde artikler af navngivne forfattere.

Artiklerne er katalogiseret selvstændigt og kan slås op under forfatteren i den alfabetiske seddelkatalog for 1.-2. samling. På kortet er tilføjet ”Se blandt programmerne”. Artiklen er desuden opført i den systematiske katalog, hvor emnet hører hjemme, samtidig med at den indgår i rækken af skoleprogrammer. Et eksempel er *Chr. Lütken: Om almindelig Dannelse og dens Midler* fra 1830, som er anbragt under *Pædagogik* i Katalog 15,-122 4°, men fysisk indgår i *Sorøe Academies Programmer* fra 1823-1830 (Udtaget småtryk 34:3,-187 4°).

Her er småtryk om lærerne, f.eks. *Love for Danmarks Landsbylærer-Forening (m.m.)* fra 1874 (Udtaget småtryk 34:3,-239 8°) og *Aarsberetning for 1898 fra Lærernes Cykleindkøbsforretning, Grejs pr. Vejle* fra 1899 (Udtaget småtryk 34:3,-240 8°).

Asyler og børnehjem er Udtaget småtryk, f.eks. *Indbydelse til at stifte et Selskab af Medborgere og Medborgerinder for at oprette Asyler for Smaa børn* fra 1835 (Udtaget småtryk 34:2,-295 4°) og *Meddelelser fra Børnehjemmet Nøisomhed* fra 1880-1886 (Udtaget småtryk 34:2,-299 8°) - hvorimod alle folkehøjskoler er flyttet til Småtrykssamlingen; undtagen Rødning Højskole, som er i Udtaget småtryk under Sønderjylland i katalog 40:2, side 279-280.

Katalog 34:3 indeholder også skoler og foreninger for blinde, døve og andre handicappede, f.eks. *Love for Foreningen for Abnormskolens Venner* fra 1877 (Udtaget småtryk 34:3,-377 8°), *Foreningen til at fremme Blindes Selvvirksomhed i Tiden fra 1862 til 1887* (Udtaget småtryk 34:3,-379 8°) og *Arbejdsanstalten for døvstumme Piger* fra 1871 (Udtaget småtryk 34:3,-384 8°).

Lidt overraskende er det, at afsnittet *Anstalter for den fysiske Opdragelse og Selskaber for forskjellig slags Sport* indeholder publikationer som *Paa Cycle 1892, Lommebog for Cyclister* (Udtaget småtryk 34:3,-390 8°) og *Forenede danske Motorejeres Aarshefte* fra 1925-1926 (Udtaget småtryk 34:3,-390a 8°).

Det næste store afsnit er *Videnskabelige og litteraire Selskaber*, som indeholder mange slags foreninger, f.eks. *Fortegnelse paa Medlemmerne af Selskabet for Trykkefrihedens rette Brug, 1836-1845* (Udtaget småtryk 34:3,-407 4°), *Forfatter-Foreningens Oplæsnings-Soiréer* fra 1900 (Udtaget småtryk 34:3,-409 8°), *Love for Handelsstandens Sprogforening i Kjøbenhavn* fra 1884 (Udtaget småtryk 34:3,-409 8°), *Love for Volapykforeningen for Aalborg og Omegn* fra 1886 (Udtaget småtryk 34:3,-409 8°) og *Det islandske litteraire Selskabs Love* fra 1851, 1854, 1866, 1877 (Udtaget småtryk 34:3,-409 8°).

Afsnittet *De skønne Kunster i Danmark* indeholder en del udtagne småtryk om Kunstakademiet og kunstforeninger.

Det er ejendommeligt, at de ældste fortegnelser over Kunstforeningens medlemmer er ført til Småtrykssamlingen (1830-1857), mens 1860-1888 er Udtaget småtryk.

Afsnittet *Teatervæsen* indeholder mest om Det kongelige Teater og også lidt om musik – fra *Love for "Samfund til Udgivelse af dansk Musik"*, vedtagne paa Generalforsaml. D. 18. Decbr. 1871 (Udtaget småtryk 34:3,-477 8°) til *Fortegnelse over Medlemmerne af Samfundet til Sangens Fremme i Fyens Stift 1844* (Udtaget småtryk 34:3,-477 8°) og *Program for Sophie Olsens Musikskole* fra 1891 (Udtaget småtryk 34:3,-478 8°).

Katalog 34:4 Danmarks Næringsforhold (3.364 stk.) indeholder som tidligere nævnt langt det største antal udtagne småtryk og består bl.a. af de meget store emner landvæsen, industri og handel. Under *Arbejdersamfund* er der både foreninger som *Arbejdernes Værn*, det danske Socialdemokrati og foreninger af arbejdsgivere og arbejdstagere, f.eks. *Fortegnelse over Medlemmerne af Dansk Arbejdsgiver- og Mesterforenings Medlemmer* fra 1899 (Udtaget småtryk 34:4,-16b 4°) og *Protocol over Forhandlingerne paa Hattearbejderforbundet i Danmarks 2. Kongres i København d. 10-11-12 Dec. 1904* (Udtaget småtryk 34:4,-16c 8°).

Her er også brugsforeninger som *Vedtægter for Forbrugsforeningen for Embeds- og Bestillingsmænd samt Læger*, vedt. Maj 1886 (Udtaget småtryk 34:4,-17 8°).

Under *Landvæsen* er der mange udtagne småtryk om landbrugsforeninger, udstillinger, dyrskuer, møder og andre sider af landmandslivet, f.eks. *Fortegnelse paa de Premier og Belønninger, som det kgl. Landhuusholdnings-Selskab endelig tilkiendte og tildels uddelte for udviist Flid og Vindskibelighed i Aaret 1803* (Udtaget småtryk 34:4,-95 4°), *Reglementariske Bestemmelser for Kolind Landboforenings Uddeling af Anerkendelsesbeviser og Præmier til mandlige og kvindelige Tyender* fra 1894 (Udtaget småtryk 34:4,-108 4°), *Beretning om den af Silkeborg-Lysgaard Hids Herreders Landbrugsforening d. 12. og 13. Juli 1893 foranstaltede Folkerejse for 34 Husmænd til Aarhus- og Odder-Egnen* (Udtaget småtryk 34:4,-114 8°), *Katalog over de ved Lokaldyrskuerne i Løvskaal, Kjeldgaardsminde og Højslev præmierede Dyr, samt over de ved Lokal- og Centraldyrskuet i Viborg udstillede Dyr* fra 1884-1899 (Udtaget småtryk 34:4,-119 8°), *Bestemmelser for en statsunderstøttet Arbejdsprøve med Kværne, Knusemaskiner og Oliekagebrokkere* fra 1894 (Udtaget småtryk 34:4,-125 8°), *Katalog over 3. Udstilling af de ved Hvedeudvalgets Dyrkningsforsøg indsamlede Hvedeprøver af Høsten 1885* (Udtaget småtryk 34:4,-136 8°) og *Love for Foreningen til Indskrænkning af skadelige Dyr og Fugle* fra 1887 (Udtaget småtryk 34:4,-162 8°).

Her er også husdyravl og mejerivæsen, f.eks. *Love for Tyreholdsforeningen "Kjeldseby"* fra 1899 (Udtaget småtryk 34:4,-206d 8°), *Erindringsblad for Osteudstillingen i Ringe d. 17. Decbr. 1890* (Udtaget småtryk 34:4,-207a 4°) og *Love for Foreningen til Forædling og Udbredelse af italienske Høns i Aarhus og Omegn* fra 1891 (Udtaget småtryk 34:4,-208b 8°).

Industri er også en stor gruppe med småtryk fra industrimøder- og udstillinger, industri- og håndværkerforeninger, tekniske skoler og enkelte industrigrene, f.eks. *Love for Foreningen til Ordning af Forholdet mellem Mester og Lærling* fra 1875 (Udtaget småtryk 34:4,-227 8°), *Meddelelser om N.A. Vodders Sløjdkursus* fra 1896 (Udtaget småtryk 34:4,-238a 8°), *Love for "Haandværkstandens Værneforening"* fra 1879 (Udtaget småtryk 34:4,-243 8°), *Fortegnelse over den industrielle og landøkonomiske Udstilling for Langeland, Ærø, Thorseng og omliggende Øer, som afholdes i Rudkjøbing 9.-12. Oktbr. 1884* (Udtaget småtryk 34:4,-254 8°), *Til samtlige Træ- og Horndrejersvende i Danmark* fra 1894 (Udtaget småtryk 34:4,-274a 8°), *Love for Træsko- og Tøffelarbejdernes Forbund i Danmark* fra 1897 (Udtaget småtryk 34:4,-274b 8°) og *Love for Dansk Pianofortefabrikant-Forening* fra 1895 (Udtaget småtryk 34:4,-274b 8°).

Afsnittet *Handel* indeholder småtryk fra handelsforeninger og -selskaber, handelsskoler m.m., f.eks. *Love for Uldhandlerforeningen af 1886* (Udtaget småtryk 34:4,-289 8°) og *Handelskursus for Damer, oprettet af Lærere ved de Brockske Handelsskoler* fra 1899 (Udtaget småtryk 34:4,-294 8°).

Under *Handelsselskaber* er også dampskibsselskaber, rederier og enkelte skibe placeret, f.eks. *Dampskibsselskabet Thingvalla* fra 1887 (Udtaget småtryk 34:4,-314b 8°), *Octroy for det Kgl. Danske Asiatiske Compagnie udi 40 Aar* fra 1732 (Udtaget småtryk 34:4,-319 8°) og *Regnskab for Aktieselskabet Skruedampskibet "Skjaln Hvide"* fra 1890-1892 (Udtaget småtryk 34:4,-314b 4°). Under *Søfart* er der sømandsforeninger, navigationsskoler, søassurance, havne-, fyr-, lods- og redningsvæsen, f.eks. *Beretning om Bogø Navigationsskole* fra 1885 (Udtaget småtryk 34:4, 348 8°) og *Reglement for Brugen af Redningsraketter til Skibbrudnes Redning* fra 1888 (Udtaget småtryk 34:4,-371 4°).

Her står også en hel del sejlsport og kapsejlds (som også er placeret i Katalog 27), f.eks. *Kapsejladsen i Lillebelt d. 8. Juli 1883* (Udtaget småtryk 34:4,-375 8°).

Fiskeri indeholder fiskeriforeninger og enkelte fiskekuttere som *Love for Aktieselskabet Fiskekutteren "Lovise"* fra 1896 (Udtaget småtryk 34:4,-386 8°).

Katalog 35 –38 Danmarks Historie

Historiekatalogerne er vanskelige at benytte og småtrykkene heri er specielt svære at finde frem til. Katalogerne er bygget kronologisk op efter de danske konger. Efter et afsnit om en konge følger hans dronning og børn, dernæst et afsnit *Kildeskrifter* og så kommer *Specialhistorie* efter det omhandlede år. Enkelte historiske begivenheder kan være markeret med egen overskrift, f.eks. *Krigen 1864*.

De fleste udtagne småtryk er sange om og til de kongelige personer, både anonyme sange, f.eks. *En døvstum Ynglings Tanker og Bøn til Gud i Anl. af den høie Formælingsfest den 1. Aug. 1829* (Udtaget småtryk 36,-294 8°), og sange af ukendte og kendte forfattere som H.C. Andersen, B.S. Ingemann, Carsten Hauch og Henrik Hertz. De kongeliges liv kan følges fra vugge til grav; her er sange i anledning af dåb, konfirmation, bryllup, sølvbryllup, død, lit de parade og begravelse og talrige hyldestsange til fødselsdage, teaterbesøg og rejser rundt i landet.

Katalog 35 (2 stk.) indledes med Danmarks historie "i Almindelighed" og når frem til Christian den femte.

Her er kun to udtagne småtryk, *Mindesmærke for Kong Christian den Fjerde* fra 1893 (Udtaget småtryk 35,-189 4°) og *Monument for Kong Christian IV, (Indbydelse og 2 Sange)* fra 1890 (Udtaget småtryk 35,-192 4°).

Katalog 36 (54 stk.) består mest af sange til Prins Frederik Ferdinand og Kronprinsesse Caroline, f.eks. *Cantate afsjungen i Middelfart Kirke i Anl. Af Kronprindsesse Caroline og Prinds Frederik Ferdinands Formælingsfest den 1. Aug. 1829* (Udtaget småtryk 36,-294 8°).

Katalog 37 (944 stk.) – blandt historiske begivenheder er det især krigen mod England 1801 og 1807-1814, der fylder. Der er over 90 sange om slaget på Reden 1801, f.eks. *John Chr. Brestrup: Hæderskrands for Heltene i Slaget d. 2. April paa Kiøbenhavns Rhed imellem den engelske Flaade og de danske Skibe: Prøvesteen, Wagrien, Holstein og Skytsprammen Rensborg, m.fl. samt de faldne Søheltes ærefunde Begravelse* fra 1801 (Udtaget småtryk 37,-122 8°). Fra 1807 kan nævnes: *N.T. Bruun: Gravsang, skriven til Du Puy's Sørgemarsch for Kongens Livjæger-Corps* (Udtaget småtryk 37,-137 8°).

Treårskrigen 1848-1858 er der også en del småtryk om, f.eks. *Haandværker-Sangforeningens Concert d. 21. Mai 1848 til Fordeel for de faldne Krigeres Efterladte* (Udtaget småtryk 37,-419 8°) og *Holsteiner! (Proclamation fra Frederik VII. d. 29. Marts 1848)* (Udtaget småtryk 37,-421 4°). En populær konge hvis liv og død er beskrevet med mange sange er Frederik den Sjette. Som eksempler kan nævnes: *J.D. Qvist: Aarhusianernes Jubelqvad ved Hs. Maj. Kong Frederik den Sjettes Ankomst til Aarhus d. 6. Juni 1824* (Udtaget småtryk 37,-210 4°), *Sang ved H.M. Kongens høie Ankomst i Skuespilhuset d. 29. Jan. 1827* (Udtaget småtryk 37,-212 8°), *Dannerfolkets Nationalsang i Anledn. Af Kong Frederik VI's allerh. Fødselsdag d. 28. Jan. fra 1834* (Udtaget

småtryk 37,-220 8°), *M. Lau: Tier! Sjette Frederik, Danmarks Støtte, Landets store Hæder er ei meer!* fra 1839 (Udtaget småtryk 37,-226 8°), *Sørge-Sang i Anl. Af Kong Frederik VI. Lit de Parade: vedføjet en fuldstændig Beskrivelse* fra 1840 (Udtaget småtryk 37,-226 8°), *Jac. Behrend: Vemods-Sang i Anl. Af Kong Frederik VI. Liigs Bortførelse til Roeskilde d. 15. Jan. 1840* (Udtaget småtryk 37,-226 8°), *Cantate efter Sørgeprædiken over Kong Frederik VI d. 16. Jan. 1840* (Udtaget småtryk 37,-228 8°) og *H.P. Holst: Ved Afsløringen af Frederik den Sjettes Statue i Frederiksberg Have d. 10. Sept. 1850* (Udtaget småtryk 37,-233 4°).

Katalog 38 (730 stk.) - her er stadig en del om kongehuset, men det politiske liv i Danmark fylder nu mere og afspejles i de mange småtryk, f.eks. *Love for den social-demokratiske Fællesforening for Kjøge og Omegn* fra 1876 (Udtaget småtryk 38,-92 8°), *Program og Love for Ugilt-Taars Højrevælgerforening* fra 1884 (Udtaget småtryk 38,-102 8°), *Vedtægt for Venstreforeningen i Albæk og Voer Sogne* fra 1885 (Udtaget småtryk 38,-105 8°), *Resolution ved Folkemødet paa Nørrefælled d. 19. Juni 1885* (Udtaget småtryk 39,-104 9°) og *Cigarfabrikant Sigvald Olsens Stillere ved Folkethingsvalget d. 9. April 1895* (Udtaget småtryk 38,-118 8°).

Det er upraktisk, at publikationerne er opført efter år, f.eks. bliver beretning fra Højres delegeretmøde 1884-1913 til 23 poster fordelt over 47 sider, og love og vedtægter fra den samme forening bliver ligeledes spredt i katalogen.

Der er forbavsende få udtagne småtryk om krigen i 1864, men af en eller anden grund er der mange ældre småtryk både om 1801, Treårskrigen og 1864 i gruppen Militærvæsen i selve Småtrykssamlingen, som aldrig har været indført i katalogerne.

Katalog 39 Færøerne, Island, Grønland, Dansk Vestindien (813 stk.) – antallet af udtagne småtryk fordeler sig pr. land således:

Færøerne – 50 stk.

Island – 625 stk.

Grønland – 37 stk.

Dansk Vestindien – 101 stk.

Langt de fleste islandske småtryk er på islandsk, hvorimod kun tre af de færøske er på færøsk og tre af de grønlandske er på grønlandsk, resten er på dansk. Mange af de vestindiske småtryk er på engelsk. Bemærk, at der også er småtryk fra disse lande i andre kataloger.

Som eksempler på færøske småtryk kan nævnes: *Love for Norderøernes Afholdenhedsforening d. 19. Mai 1883* (Udtaget småtryk 39,-18 8°), *Basar til fordel for den gjensidige forsikringsforening for forulykkedes efterladte paa Færøerne* fra 1886 (Udtaget småtryk 39,-21 8°) og *Fortegnelse over Faaremærkerne paa Færøerne med vedføjet Afrids af Mærkerne* fra 1879 (Udtaget småtryk 39,-22 8°).

Eksempler på islandske småtryk: *Bekjendtgjørelse for Søfarende, som ankomme til Reykjavik Havn, 21. April 1880* (Udtaget småtryk 39,-55 4°), *Lög fyrir lestrarfjelag Olfushrepps* fra 1882 (Udtaget småtryk 39,-58 8°), *Markaskrá fyrir Snæfellsness og Hnappadalssýslu* fra 1889 (Udtaget småtryk 39,-77 8°) og *Skýrsla um prestaskolann i Reykjavik=Efterretninger om Pastoralseminariet i Reykjavik* fra 1856 (Udtaget småtryk 39,-119 8°).

Eksempler på grønlandske småtryk: *Reglement, hvorefter de i Grønland overvintrende Hvalfangere, saavel Commandeurer som øvrige Officerer og Gemene have at rette sig* fra 1782 (Udtaget småtryk 39,-201 4 °), *Love for Kryolith Mine og Handels-Selskabet* fra 1885 (Udtaget småtryk 39,-203 8°) og *Instrux for Udliggerne eller Bestyrerne af Udstederne under Kolonierne i Sydgrønland* fra 1859 (Udtaget småtryk 39,-204 8°).

Eksempler på vestindiske småtryk: *Taxt for Lodsning, Varpning og Fortøining af Fartøier i St. Thomæ Havn* fra 1885 (Udtaget småtryk 39,-222 4°), *Kontrakt om Levering af Sukkerrør=Contract for delivery of sugar canes* fra 1887 (Udtaget småtryk 39,-224 2°) og *Rules and regulations of the*

agricultural society of St. Croix and the duties of its members fra 1866 (Udtaget småtryk 39,-224 8°).

Katalog 40 Hertugdømmerne Slesvig, Holsten og Lauenborg (1.588 stk.) er delt op i 40:1 og 40:2.

Der er også småtryk fra hertugdømmerne i andre kataloger.

Katalog 40:1 Topografi (918 stk.) begynder med almene skrifter om hertugdømmerne (ingen udtagne småtryk). Derefter er Slesvig og Holsten hver for sig delt op i landskaber, amter, byer, landsbyer, godser, herregårde og øer. Der er ikke topografi kun fra Lauenborg.

Bemærk at Sønderjylland, det vil sige Haderslev, Tønder og Åbenrå amter med byerne Åbenrå, Christiansfeld, Gråsten, Haderslev, Sønderborg (som er placeret under Als) og Tønder samt landsbyer m.m. er placeret under Hertugdømmet Slesvig. Herom skriver Erik Dal (s. 286 i den tidligere nævnte artikel): ”I 40, Slesvig-Holsten, må man forstå, at adskillelsen i 1864 og genforeningen i 1920 ikke har fundet sted. Landsdele, byer og landsbyer fra hele Slesvig (og derefter hele Holsten) står hvor naturen og historien nu engang har lagt dem.”

Langt de fleste udtagne småtryk er på tysk, men der er også en del på dansk. Nogle publikationer er udgivet både på dansk og tysk, f.eks. *Love for Kunstforeningen i Flensborg* og *Gesetze für den Kunst-Verein zu Flensburg* begge uden år (Udtaget småtryk 40:1,-87 8°) og *Friedrichstädter Deich- und Schleusen-Reglement=Reglement for Friedrichstadts Dige og Sluser* fra 1830 (Udtaget småtryk 40:1,-88 4°).

Katalog 40:2 Stats- og Kulturforhold (670 stk.) indeholder stort set de samme emner som i Katalog 34 – dog er der emner specielt for hertugdømmerne, f.eks. *Ridderskabet, Digevæsen* og *Fyrstehusene*. Eksempler på småtryk om disse: *Geschäftsordnung für Prälaten und Ritterschaft der Herzogthümer Schleswig-Holstein* fra 1831 (Udtaget småtryk 40:2,-20 4°), *Regulativ für die Entwässerung des Hedewigenkoegs* fra 1859 (Udtaget småtryk 40:1,-124 4°), *Verbesserte Teich-Ordnung für den Marschkoeg in der Landschaft Oster-Land-Föhr* fra 1778 (Udtaget småtryk 40:2,-337 4°), *Provisorisk Anordning for Hertugd. Slesvigs Geestdistricter, angaaende Vands Afledning og Afbenyttelse til Jordernes Forbedring* fra 1866 (Udtaget småtryk 40:2,-337 8°) og *Fortegnelse over en betydelig Masse særdeles gode Meubler o.a. Effecter, som hs. Durchl. Hertug Christian Carl Friederich af Slesv.-Holst.-Sønderborg-Augustenburg d. 29. Juni 1853 og paaflg. Dage lader bortsælge ved off. Auction* (Udtaget småtryk 40:2,-434 8°).

Et interessant afsnit er *Tillæg: Sprogsagen og Nationaliteterne i Slesvig*, som bl.a. indeholder: *Indbydelse (til Dannelse af en Forening til dansk Læsnings Udbredelse i Slesvig)* fra 1839 (Udtaget småtryk 40:2,-527 4°), *Beretning fra den midlertidige Comitee for Oprettelsen af danske Folkebibliotheker i Slesvig* fra 1856 (Udtaget småtryk 40:2,-528 2°), 2.-5. *Beretning om danske Borgeres Medvirken til Danskhedens Bevarelse og Opreisning i Hertugdømmet Slesvig* fra 1844-1847 (Udtaget småtryk 40:2,-528 4°) og *(Skrivelse fra Foreningen til det danske Sprogs Bevaring i Nordslesvig)* fra 1880 (Udtaget småtryk 40:2,-529 8°).

Der er kun ni småtryk fra Lauenborg, som eksempler kan nævnes: *Budget für das Herzogthum Lauenborg* fra 1852 (Udtaget småtryk 40:2,-551 4°) og *Program fra Ratzeburg lærde Skole* fra 1833 (Udtaget småtryk 40:2,-553 4°).

Katalog 41 Norge. Sverige (784 stk.) er også delt op i to:

Katalog 41:1 (741 stk.) indeholder Norges topografi, statsforvaltning, kirke- og skolevæsen. Norske publikationer indgik i Danske Afdeling lige til 1991, altså temmelig mange år efter Norges selvstændighed i 1814! De norske udtagne småtryk fortsætter dog kun til 1920'erne ligesom de øvrige udtagne småtryk.

De norske småtryk ligner de danske i Katalog 34. En undtagelse er *Vinter Exerceer-Reglement for Skieløberne i Norge* fra 1804 (Udtaget småtryk 41:1,-326 8°) og afsnittet *Bjergværker*, som bl.a. indeholder *Indbydelse, Plan og Convention til et Norskt Skierper og Bergbygnings Gewerckskab* fra 1782 (Udtaget småtryk 41:1,-196 4°), *Indbydelse til Aktietegning i Bømmeløens forenede Grubekompagnier* fra 1885 (Udtaget småtryk 41:1,-201 8°) og *Kgl. Mayst. Bref anlangende Sølf-Berg-Verkets nye Indretning i Norge, oc samme Vercks Participanter i Almindelighed* fra 1684 (Udtaget småtryk 41:1,-203 4°).

Den største gruppe småtryk er beretninger og programmer fra skoler og læreanstalter; fra universitetet, f.eks. *Kongeligt aabent Brev angaaende et Universitets Anlæg og Indretning i Kongeriget Norge* fra 1812 (Udtaget småtryk 41:1,-389 2°) og *Det kgl. Norske Frederiks Universitets Aarsberetning* fra 1842-1923/24 (Udtaget småtryk 41:1,-390 8°) til *5-aarsberetning for Flekkefjords kommunale høiere almenskole 1894-99* (Udtaget småtryk 41:1,-414 8°).

Katalog 41:2 er Norges historie og indeholder kun 43 udtagne småtryk.

De fleste er om Norges selvstændighed i 1814, f.eks. *Fredrik VI. Proklamation om Norges Afstaaelse. Dat. Middelfart den 18. Jan. 1814* (Udtaget småtryk 41:2,-90 2°), *Regentskabet i Norge [Prins Christian Frederik], Opraab om at give møde paa Eidsvold* fra 1814 (Udtaget småtryk 41:2,-90 2°) og *Aabent Brev fra Norges regent Prinds Christian Frederik ang. Rigets nærværende Stilling og tilkommende Regjeringsforfatning* fra 1814 (Udtaget småtryk 41:2,-90 2°).

Der er ingen udtagne småtryk under *Sverige*.

Katalog 42-46 Dansk-Norsk Personalhistorie (367 stk.) begynder med *Personalhistorie i Almindelighed*. Her er nogle få udtagne småtryk som *Love for det genealogisk-biographiske Selskab* fra 1839 (Udtaget småtryk 42,-4 4°) og *Fortegnelse over en Samling af Portraiter af Danske, Norske og Holstenere...som A. Gold lader bortsælge ved offentlig Auction* fra 1866 (Udtaget småtryk 42,-7 8°).

Størstedelen er *Speciel Personalhistorie* i alfabetisk orden efter den omhandlede person.

Selv om katalogerne hedder *Dansk-Norsk Personalhistorie*, er der også f.eks. islændinge og slesvigholstenere med, f.eks. *Islendingur! (Indbydelse til et Mindesmærke for Jón Sigurðsson i Reykjavik)* fra 1882 (Udtaget småtryk 46,-81 4°) og *Familien-Statut des Geschlechtes Eggers* fra 1890 (Udtaget småtryk 43,-70 8°).

Her er udtagne småtryk om både kendte og ukendte personer, ofte morsomme og overraskende ting.

Om kendte personer kan nævnes: *Andragende til Kongen om at N.F.S. Grundtvig maa blive kongevalgt Medlem af Rigsdagen* fra 1848 (Udtaget småtryk 43,-168 8°), *Heibergudstillingen i Industribygningen i København November 1909* (Udtaget småtryk 44,-41 8°), *Mindedigt ved Holbergfesten d. 3. Dec. 1884, fremsagt ved Festforestillingen paa Randers Theater af Hr. Skuespiller C. Marx* (Udtaget småtryk 44,-71 8°) og *Program for Thorvaldsens Modtagelse ved hans Hjemkomst fra Italien* fra 1838 (Udtaget småtryk 46,-181 4°). Programmet fra Thorvaldsens modtagelse er en drejebog med 13 punkter, der beskriver hvornår og hvor mange gange der skal råbes hurra, musicerer m.m.

Om ukendte personer kan nævnes: *Gravskrift over Karen Marie Poulsen* fra 1892 (Udtaget småtryk 45,-164 4°), *Testamente over Annex Gaardmand Niels Rasmussens Hustru (Marie Madsdatter) som blev henbaaret til sit Hvilested paa Warpeløv Kirkegaard d. 7. Martii 1828* (Udtaget småtryk 45,-205 4°), *Regnskab over Bidrag indkommet ved Rommedahls Sygdom* fra 1891 (Udtaget småtryk 45,-239 8°) og *Testament af 28. decbr. 1871 oprettet af Brændevinsbrænder Christen Andersen Westberg og Hustru Maren Pedersen f. Petersen samt Codiciller af 12. og 30. April 1872 og 25. Febr. 1886* fra 1893 (Udtaget småtryk 46,-251 8°).

Personalhistorien indeholder også en del legater stiftet i en bestemt persons navn, f.eks. *Indbydelse til at stifte et Legat til Minde om Docent Fjord* fra 1891 (Udtaget småtryk 43,-103 8°), *Fundats for*

”M.C. Lottrup’s Legat”, oprettet 21. Decbr. 1881 til Fordel for Arbejderne paa ”Bryggeriet Ceres” i Aarhus fra 1885 (Udtaget småtryk 44,-271 8°), *Fundats for Pastor C.E. Suhrs og Hustrues Legat for ugifte Præstedøtre* fra 1883 (Udtaget småtryk 46,-143 4°) og *Fundats for Bagermester Joh. Jochum Teschs og Hustrus Legat til Fordeel for en gammel, værdig og trængende Bagersvend, der nyder Fribolig i den af Bagermestre i Kjøbenhavn oprettede Stiftelse for Bagersvende* fra 1878 (Udtaget småtryk 46,-164 8°).

Katalog 47 Sprogvidenskab indeholder 11 småtryk af noget blandet indhold, f.eks. *Internationalt Sproginstitut, Esbjerg. Afd. B Engelsk. Første Time. Udtalebetegnelse* fra 1911 (Udtaget småtryk 47,-360 2°), *Pocket-Guide for English Visitors to Copenhagen* fra 1908 (Udtaget småtryk 47,-394 8°) og *Alex. Weihe: Subskriptionsindbydelse paa Russisk grammatik og læsebog* fra 1849 (Udtaget småtryk 47,-473 8°).

Katalog 48 Græske og romerske Forfattere indeholder som tidligere nævnt kun et udtaget småtryk, nemlig *E. Flemmer: Et Cirkulære til Anbefaling for ”Udvalg af Sølvalderens Forfattere”* fra 1853 (Udtaget småtryk 48,-97 4°).

Katalog 49 Literær- og Literaturhistorie I. Literaturhistorie (72 stk.) indeholder mest småtryk om bogtrykker- og boghandlerforeninger, f.eks. *Love for Foreningen af danske Bogtrykkere* fra 1900 (Udtaget småtryk 49,-109 8°), *Beretning om Bogtrykkermødet og Guttenbergfesten i Aarhus 1890* (Udtaget småtryk 49,-109 8°) og *Program for Provinsboghandlerforeningens Fællestour til Leipzig 27. Mai til 5. Juni 1896* (Udtaget småtryk 49,-111 8°).

Katalog 50 Literær- og Literaturhistorie II. Boghandler-Cataloger, Bibliotheksvæsen (1.963 stk.) består mest af boghandler- og bibliotekskataloger.

Boghandlerkatalogerne er delt op i:

Boghandler i Kjøbenhavn, f.eks. *Fortegnelse over Hartvig Frid. Popp’s Forlags- og Commissions-Skrifter, som faas paa Østergade i Kjøbenhavn* fra 1828 (Udtaget småtryk 50,-27 8°).

Boghandler udenfor Kjøbenhavn, f.eks. *Marinus Petersen i Hjørring anbefaler sin velassorterede Bog- og Papirhandel* fra 1861 (Udtaget småtryk 50,-42 8°).

Boghandler i Slesvig, f.eks. *Catalogus neuer Bücher, welche bey Jac. Boie in Schleswig zu haben sind* fra 1787 (Udtaget småtryk 50,-48 8°).

Boghandler i Holsten, f.eks. *Verzeichniss sämmtlicher Verlags- und Commissions-Bücher, welche bei Joh. Fr. Hammerich in Altona erschienen* fra 1831 (Udtaget småtryk 50,-49 8°).

Boghandler i Island, f.eks. *Priscourant fra Brynjólfur Oddsons Boghandel* fra 1875 (Udtaget småtryk 50,-51 4°).

Boghandler i Vestindien - her er kun den ene: *Catalogue of books* fra St. Croix, 1823 (Udtaget småtryk 50,-52 4°).

Boghandler i Norge, f.eks. *Katalog over bøger fra L.E. Tvedtes Forlag, Kristiansund og Kristiania* fra 1900 (Udtaget småtryk 50,-54 8°).

Boghandler i andre Lande – her er kun fire, f.eks. *Carl B. Lorcks skandinavischer Sortimentskatalog, Verzeichniss von in Dänemark, Norwegen, Schweden und Finland erschienenen Büchern und Kunstsachen aus den Jahren 1800-1852, welche durch Carl B. Lorck in Leipzig zu beziehen sind* fra 1852 (Udtaget småtryk 50,-55 8°).

Afsnittet *Bibliotheksvæsen* består af småtryk fra alle tænkelige bibliotekstyper.

Som eksempler kan nævnes: *Reglement for Benyttelsen af det store kongelige Bibliothek, approberet af Ministeriet for Kirke- og Undervisningsvæsenet d. 16. Maj 1889* (Udtaget småtryk 50,-67 8°), *Fortegnelse over Bøgerne i Christianshavns Straffeanstaltes Bibliothek* fra 1878 (Udtaget

småtryk 50,-82 8°), *Katalog over Morskabsbiblioteket paa Sindssygeanstalten ved Aarhus* fra 1906 (Udtaget småtryk 50,-83 8°), *Fortegnelse over Bøger i Brandvæsenets Bogsamling* fra 1914 (Udtaget småtryk 50,-84 8°), *Katalog over Løgstør Skolebibliothek* fra o. 1882 (Udtaget småtryk 50,-98 8°), *Fortegnelse over Gartnerforeningen "Hortulania's" Bibliothek* fra 1880 (Udtaget småtryk 50,-113 8°) og *Skørping-Frær Sognebibliotheks Bogfortegnelse* fra 1886 (Udtaget småtryk 50,-130 8°).

Der er nogle få småtryk fra biblioteker på Island, Færøerne, Grønland, Vestindien, Slesvig, Holsten og Norge, f.eks. *Regulativ for og Catalog over Bardestrands Syssels Læseselskabs Bogsamling udgivet af Agentinde H.B. sal. Schevings Arvinger=Reglugjørd etc.* fra 1845 (Udtaget småtryk 50,-134 8°), *Fortegnelse over Thorshavns litterære Samfunds Bibliotek, udarb. Af R.C. Ege og M.A. Jacobsen* fra 1919 (Udtaget småtryk 50,-136 8°), *Fortegnelse over de i Julianehaabs Kirkebibliothek værende Bøger i Aaret 1873* (Udtaget småtryk 50,-136 8°), *Catalogue of the Christiansted circulating library* fra 1885 (Udtaget småtryk 50,-136 4°), *Bücher-Verzeichniss der Bürger-Harmonie in Kiel* fra 1853 (Udtaget småtryk 50,-142 8°) og *Fortegnelse over det bergenske Læseselskabs staaende danske og tydske Bøger først i Aaret 1803* (Udtaget småtryk 50,-145 8°). Her skal man atter huske, at Sønderjylland er placeret under Slesvig, f.eks. *Folkebibliotheket i Løit* fra 1857 (Udtaget småtryk 50,-140 8°).

Her er også læseforeninger og -selskaber som *Fortegnelse over Bøgerne i "Arbeidernes Læseselskab"* fra 1881 (Udtaget småtryk 50,-114 8°) og *Aarhus gudelige Læseforenings Bøger* fra o. 1865 (Udtaget småtryk 50,-117 8°) og lejebiblioteker i og uden for København, i Slesvig, Holsten og Norge, f.eks. *Katalog over Jensine Clausens Lejebibliothek i Horsens* fra 1887 (Udtaget småtryk 50,-157 8°).

Katalog 51 Literær- og Literaturhistorie III. Bogauctions-Cataloger (443 stk.) er delt op i bogauktionskataloger med ejerens navn og bogauktionskataloger uden ejerens navn.

Auktionskataloger kan dels være placeret i Udtaget småtryk (og senere i Småtrykssamlingen) og dels blandt bøgerne i Danske Afdelings 1.-2. samling.

En fortegnelse over én persons bogsamling er en bog, mens en fortegnelse over flere personers bogsamlinger er Udtaget småtryk, f.eks. er *Fortegnelse over afd. Etatsraad F.S. Bangs efterladte Bogsamling* fra 1890 (51,-21 8°) en bog, mens *Fortegnelse over endel Bogsamlinger, tilhørende Boerne efter afd. Etatsraad F.S. Bang, Etatsraad Godsforvalter Rasmussen, Departementschef P.H. Strphensen, fhv. Sygehuslæge E.T. Heiberg m.fl.* fra 1889 er Udtaget småtryk (Udtaget småtryk 51,-21 8°).

Bogauktioner uden ejerens navn er opstillet kronologisk. Den ældste er *Catalogus rariorum aliquot et insignium librorum quorum auctio constituta est a.d. Martii* fra 1654 (Udtaget småtryk 51,-319 4°) og den nyeste *Katalog til Auktionen 8. Dec. 1925 og følgende Dage over forskellige Bogsamlinger* (Udtaget småtryk 51,-343 8°).

Katalog 52 Samlede og blandede Skrifter. Breve. Taler (126 stk.) indeholder først og fremmest julebøger. De indeholder julehistorier, digte og sange og er egentlig ikke småtryk. De er som regel på få sider, de er trykt over hele landet og indeholder mange lokale annoncer, så man har sikkert vurderet, at de fyldte for meget blandt bøgerne og med fordel kunne placeres i Udtaget småtryk. Man har dog ikke flyttet alle julebøger, f.eks. er *Julen 1904*, trykt i Odense, 23 s. (52,-68a 8°) og *Skærsilden, Vinteren 1903-04 (Udg. Af en Seminarieforening i Silkeborg)*, 15 s. (52,-68a 4°) bøger, mens *Struer Julebog 1922*, 20 s. (Udtaget småtryk 52,-68o 8°) og *Afholdsfolkernes Jule-Hefte 1910*, 16 s. (Udtaget småtryk 52,-68f 4°) er Udtaget småtryk.

Nogle af dem er udgivet af skoler, f.eks. *Bygningsskolens Jul 1919*, (Udtaget småtryk 52,-68d 2°), som er udgivet af Odense tekniske Skole.

Ud over julebøgerne er der kun nogle få subscriptionsplaner o.lign., f.eks. *Georg Brandes: Til Subskribenterne paa mine samlede Skrifter* fra 1902 (Udtaget småtryk 52,-74 8°).

Katalog 53-54 Digte (65 stk.) indeholder sange, hvoraf mange lige så godt kunne være placeret i andre kataloger, f.eks. *L. Høyer: Prolog, Sang og Epilog, skrevne for Rønne Haandværker-Sangforenings Concerter* fra 1846 (Udtaget småtryk 53,-328 8°) og *J.C. Udtberg: Sørge-Qvad i Anl. af Hs. Høif. Durchl. Høis. Landgreve Carl af Hessen Cassels Død, d. 17de Aug. 1836* (Udtaget småtryk 54,-69 8°).

Katalog 55-56 Dramatisk Poesi består mest af sange fra revyer og operetter – igen en genre som egentlig ikke er småtryk, men som har taget plads op i bogmagasinerne.

Katalog 55 (1.101 stk.) indeholder *Danske Skuespil* – med og uden forfatternavn. Med forfatternavn kan nævnes *Viggo Barfoed: Sange af Horsens Sommerrevy 1917* (Udtaget småtryk 55,-30 8°) og *Vald. Hansen: De nyeste Viser fra Sang-Cabaretten Billigheden* fra 1905 (Udtaget småtryk 55,-86 8°). Uden forfatternavn er f.eks. *Sange af Sct. Peter paa Eventyr, Svendborg Sommerrevy 1914* (Udtaget småtryk 55,-276v 4°) og *Røde Kro: Kærlighed og Sæbeskum, Vinterrevyen 1908* (Udtaget småtryk 55,-276c 8°).

En hel side revysange fra 1918 (s. 277 rettet til 276) er markeret med røde og blå kryds, men hele siden er krydset over med blyant. Jeg har taget stikprøver, men har ikke kunnet finde publikationerne i Småtrykssamlingen. Der er andre revysange fra 1918 og de fortsætter i katalog 55 til 1924.

Katalog 56 (43 stk.) er udenlandske skuespil, land for land. Der skal fantasi og specialviden til for at finde frem til de 43 småtryk i denne katalog – f.eks. står *Sangene af Snyltegjæsten, Vaudeville i én Act* (uden år, Udtaget småtryk 56,-315 8°) under *Enkelte franske Skuespil (alf. Efter Forfatternavn)*; man skal vide, at vaudevillen er skrevet af Scribe og Brulay. Her står også *Gerda Christophersen Tournéen. Sang-Udtog af Corneilles Klokker* fra 1922 (Udtaget småtryk 56,-190 4°), men her har man dog tilføjet forfatterne Clairvill og Gabet i skarp parentes.

De fleste udtagne småtryk er fra franske skuespil, men der er også et par mere eksotiske som *Tekst til Geishaens Hævn, Tragedie i 3 Akter efter en gammel japansk Historie og Hari-Kiri, et karakteristisk Optrin i 2 Akter* fra 1905 (Udtaget småtryk 56,-409 8°), som er anbragt under *Østerlandske Skuespil*. Det lyder voldsomt, men ”teksten” er kun på fire sider og er et handlingsreferat af to forestillinger med Det kejserlige japanske Skuespillerselskab (måske danse- eller mimeforestillinger).

Katalog 57-58 Romaner og Fortællinger indeholder ingen udtagne småtryk.

Katalog 59 Ordsprog, Fortællinger af forskjellig Art (731 stk.) er også noget af en blandet landhandel.

De fleste småtryk er spøg og skæmt som *Knald-Perlen, Fut-Sprut-Ballade- & Maskerade Tidende*. Ansv. Redakt.: *Peer Nittengryn* fra 1875 (Udtaget småtryk 59,-261 4°), *Odense Nat-Avis, humoristisk, tragikomisk, gemytligt Hallo-Blad* fra 1892 (Udtaget småtryk 59,-268e 2°) og *Fastelavnsriset d. 19. Febr. 1898* (Udtaget småtryk 59,-268g 4°).

Katalog 60 Blandede Tidsskrifter (75 stk.) – her er juleaviser som *Jule-Tidende, udg. Af Max Christensens Papirforretning. Redig. Af J. Clausen* fra 1894 (Udtaget småtryk 60,-120 2°), teaterprogrammer som *Thalia-Theater-Avis, udgivet af A.W. Henningsen* fra 1880-1888 (Udtaget småtryk 60,-232 2°+storfolio) og en række andre i sandhed blandede tidsskrifter som *Klampenborg*

Kur- og Badetidende fra 1885-1888 (Udtaget småtryk 60,-234 storfolio) og *Afholdsfolkenes Valgavis, udg. Af Odense Ædruelighedsforbund* fra 1913 (Udtaget småtryk 60,-307 storfolio). Der er også nogle få småtryk om tidsskrifter som *Liste over Abonnenter paa "Lys og skygge"* fra 1885 (Udtaget småtryk 60,-112 8°).

I katalog 60 er der flere indførsler med røde og blå krydser, som ikke er Udtaget småtryk. Nogle af disse er bøger, andre er overført til Småtrykssamlingen, f.eks. en del juleaviser (s. 230 ff).

Konklusion

I 1901 taler overbibliotekar H.O. Lange for, at *alt* småtryk skal afleveres, og det bliver vedtaget i pligtafleveringsloven af 1902. Han beskriver ret præcist småtryk som "Beretninger, Love, Cirkulærer, Regnskaber, Løbesedler, Prislister, Sange af enhver Art, Reklamer (også for Avisernes Løsnummersalg) og lignende".

Mængden af tryk bliver med den nye lov så overvældende, at man samme år beslutter at trække småtrykket ud af magasiner og kataloger og placere det i en særlig småtryksafdeling.

I 1920'erne trækker man yderligere småtryk ud, men denne gang bliver de ikke indordnet i Småtrykssamlingens emnegrupper. De bliver anbragt i en særsamling, *Udtaget småtryk*, som stadig er opstillet efter systematikken for 1.-2. samling. Man betragtede nu flere nye kategorier som småtryk, f.eks. skriveøvelser, revyviser og julebøger.

I 1927 vedtages en ny pligtafleveringslov, som begrænser mængden af småtryk ved at undtage en række kategorier fra aflevering (skemaer til udfyldning, køreplaner, sange ved familiebegivenheder, optryk af sange efter salmebogen, kalendere uden tekst).

Udrangeringen af småtryk har formentlig fundet sted både for at få mere plads til indførslerne i katalogerne og til bøgerne i magasinerne.

Det er ejendommeligt, at man efter Småtrykssamlingens oprettelse i 1902 ikke fjernede alle småtryk fra katalogerne på en gang, men fortsatte med at betragte nogle småtryk som bøger og indføre dem i katalogerne – for så i 1920'erne at krydse dem af og placere dem i Udtaget småtryk. Det tyder på, at der har været usikkerhed om definitionen af småtryk. De fleste udtagne småtryk er som nævnt helt typiske småtrykkategorier. Måske har man heller ikke gjort sig klart, hvordan udrangeringen skulle foregå eller instrueret den enkelte medarbejder grundigt nok. Det er ikke lykkedes at finde skriftlige overvejelser om, hvordan disse store og krævende arbejdsprocesser er foregået.

Det er forståeligt, at man af pladshensyn tog de alfabetiske kort på småtryk op af katalogskufferne – men ikke at man kasserede dem og derved gjorde det vanskeligt at slå småtrykkene op, fordi der kun var den systematiske indgang tilbage.

Man har ikke været konsekvent med fordelingen af Danske Afdelings pligtafleverede publikationer mellem bøger og småtryk og heller ikke med hensyn til den systematiske placering.

Man kan nu søge denne hidtil svært tilgængelige samling i REX, og i Småtrykssamlingen har vi da også mærket en stigende efterspørgsel på Udtaget småtryk. Der findes også andre typer af småtryk i REX, men størstedelen af Småtrykssamlingen vil på grund af den store publikationsmængde forblive en ukatalogiseret samling, som kan sammenlignes med et velordnet arkiv.

Hvis en søgning efter småtryk i REX ikke giver resultat, kan man altid kontakte

Småtrykssamlingens medarbejdere - som et butiksslogan lød for nogle år siden: *Spørg efter det, De ikke ser!*

Bilag 1

Antal Udtaget småtryk-indførsler i de enkelte kataloger i nummerorden

	Emne	Antal indførsler
Katalog 1	Theologi (bibeludgaver, bibelstudier m.m.)	0
Katalog 2	Theologi (kirkehistorie)	146
Katalog 3	Theologi (dogmatik m.m.)	104
Katalog 4	Theologi (salmebøger m.m.)	282
Katalog 5	Theologi (opbyggelsesskrifter)	25
Katalog 6	Theologi (prædikener m.m.)	0
Katalog 7	Theologi (liturgi m.m.)	3
Katalog 8	Retsvidenskab	57
Katalog 9	Retsvidenskab	119
Katalog 10	Lægevidenskab	179
Katalog 11	Lægevidenskab	269
Katalog 12	Lægevidenskab	454
Katalog 13	Lægevidenskab	83
Katalog 14	Filosofi	3
Katalog 15	Pædagogik	0
Katalog 16	Statsvidenskaberne	263
Katalog 17	Æstetik, Musik, Dans, Kunst, Skrivekunst, Spil og Leg, Idræt	1091
Katalog 18	Matematik	82
Katalog 19	Astronomi	129
Katalog 20	Fysik, Meteorologi, Hydrografi, Geologi, Kemi	114
Katalog 21	Naturhistorie i Alm., Zoologi	81
Katalog 22	Botanik, Mineralogi	58
Katalog 23	Handelsvidenskab, Haandværk og Industri, Husholdning	1187
Katalog 24	Landoekonomi	198
Katalog 25	Husdyravl og Husdyrbrug, Veterinærvidenskab	160
Katalog 26	Havedyrkning, Forstvidenskab, Jagt, Fiskeri	196
Katalog 27	Krigsvæsen, Søværn og Søkrigs væsen, Bygningsvæsen	840
Katalog 28	Geografi og Rejser	19
Katalog 29	Historiske Hjælpevidenskaber	72
Katalog 30	Historie	106
Katalog 31	Norden	107
Katalog 32	Danmarks Geografi og Topografi (hele landet, København)	1140
Katalog 33	Danmarks specielle Topografi og Historie	522
Katalog 34:1	Danmarks Statistik. Danmarks Stats- og Kulturliv	1043
Katalog 34:2	Danmarks Finans-, Militær- og Kirkevæsen	1034
Katalog 34:3	Danmarks Stats- og Kulturforhold (videnskab, skoler og læreanstalter)	1360
Katalog 34:4	Danmarks Næringsforhold	3364
Katalog 35	Danmarks Historie	2
Katalog 36	Danmarks Historie	54
Katalog 37	Danmarks Historie	944
Katalog 38	Danmarks Historie	730
Katalog 39	Færøerne, Island, Grønland, Dansk Vestindien	813
Katalog 40	Hertugdømmerne Slesvig, Holsten og Lauenborg	1588
Katalog 41	Norge. Sverige	784
Katalog 42	Dansk-norsk Personalhistorie	94

Katalog 43	Dansk-norsk Personalhistorie	46
Katalog 44	Dansk-norsk Personalhistorie	74
Katalog 45	Dansk-norsk Personalhistorie	91
Katalog 46	Dansk-norsk Personalhistorie	62
Katalog 47	Sprogvidenskab	11
Katalog 48	Græske og romerske Forfattere	1
Katalog 49	Literær- og Literaturhistorie I. Literaturhistorie	72
Katalog 50	Literær- og Literaturhistorie II. Boghandler-Cataloger, Bibliotheksvæsen	1963
Katalog 51	Literær- og Literaturhistorie III. Bogauktions-Cataloger	443
Katalog 52	Samlede og blandede Skrifter. Breve. Taler	126
Katalog 53	Digte	37
Katalog 54	Digte	28
Katalog 55	Dramatisk Poesi	1101
Katalog 56	Dramatisk Poesi	43
Katalog 57	Romaner og Fortællinger	0
Katalog 58	Romaner og Fortællinger	0
Katalog 59	Ordsprog, Fortællinger af forskellig Art	731
Katalog 60	Blandede Tidsskrifter	75

Bilag 2

Antal Udtaget småtryk-indførsler i de enkelte kataloger efter antal

	Emne	Antal indførsler
Katalog 34:4	Danmarks Næringsforhold	3364
Katalog 50	Literær- og Literaturhistorie II. Boghandler-Cataloger, Bibliotheksvæsen	1963
Katalog 40	Hertugdømmerne Slesvig, Holsten og Lauenborg	1588
Katalog 34:3	Danmarks Stats- og Kulturforhold (videnskab, skoler og læreanstalter)	1360
Katalog 23	Handelsvidenskab, Haandværk og Industri, Husholdning	1187
Katalog 32	Danmarks Geografi og Topografi (hele landet, København)	1140
Katalog 55	Dramatisk Poesi	1101
Katalog 17	Æstetik, Musik, Dans, Kunst, Skrivekunst, Spil og Leg, Idræt	1091
Katalog 34:1	Danmarks Statistik. Danmarks Stats- og Kulturliv	1043
Katalog 34:2	Danmarks Finans-, Militær- og Kirkevæsen	1034
Katalog 37	Danmarks Historie	944
Katalog 27	Krigsvæsen, Søværn og Søkrigsvæsen, Bygningsvæsen	840
Katalog 39	Færøerne, Island, Grønland, Dansk Vestindien	813
Katalog 41	Norge. Sverige	784
Katalog 59	Ordsprog, Fortællinger af forskellig Art	731
Katalog 38	Danmarks Historie	730
Katalog 33	Danmarks specielle Topografi og Historie	522
Katalog 12	Lægevidenskab	454
Katalog 51	Literær- og Literaturhistorie III. Bogauktions-Cataloger	443
Katalog 4	Theologi (salmebøger m.m.)	282
Katalog 11	Lægevidenskab	269

Katalog 16	Statsvidenskaberne	263
Katalog 24	Landoekonomi	198
Katalog 26	Havedyrkning, Forstvidenskab, Jagt, Fiskeri	196
Katalog 10	Lægevidenskab	179
Katalog 25	Husdyravl og Husdyrbrug, Veterinærvidenskab	160
Katalog 2	Theologi (kirkehistorie)	146
Katalog 19	Astronomi	129
Katalog 52	Samlede og blandede Skrifter. Breve. Taler	126
Katalog 9	Retsvidenskab	119
Katalog 20	Fysik, Meteorologi, Hydrografi, Geologi, Kemi	114
Katalog 31	Norden	107
Katalog 30	Historie	106
Katalog 3	Theologi (dogmatik m.m.)	104
Katalog 42	Dansk-norsk Personalhistorie	94
Katalog 45	Dansk-norsk Personalhistorie	91
Katalog 13	Lægevidenskab	83
Katalog 18	Matematik	82
Katalog 21	Naturhistorie i Alm., Zoologi	81
Katalog 60	Blandede Tidsskrifter	75
Katalog 44	Dansk-norsk Personalhistorie	74
Katalog 49	Literær- og Literaturhistorie I. Literaturhistorie	72
Katalog 29	Historiske Hjælpevidenskaber	72
Katalog 46	Dansk-norsk Personalhistorie	62
Katalog 22	Botanik, Mineralogi	58
Katalog 8	Retsvidenskab	57
Katalog 36	Danmarks Historie	54
Katalog 43	Dansk-norsk Personalhistorie	46
Katalog 56	Dramatisk Poesi	43
Katalog 53	Digte	37
Katalog 54	Digte	28
Katalog 5	Theologi (opbyggelsesskrifter)	25
Katalog 28	Geografi og Rejser	19
Katalog 47	Sprogvidenskab	11
Katalog 7	Theologi (liturgi m.m.)	3
Katalog 14	Filosofi	3
Katalog 35	Danmarks Historie	2
Katalog 48	Græske og romerske Forfattere	1
Katalog 6	Theologi (prædikener m.m.)	0
Katalog 58	Romaner og Fortællinger	0
Katalog 57	Romaner og Fortællinger	0
Katalog 15	Pædagogik	0
Katalog 1	Theologi (bibeludgaver, bibelstudier m.m.)	0

Bilag 3

Antal Udtaget småtryk-poster fordelt på år

Småtryk uden år er ikke talt med.

Antal udtagne småtryk for hvert århundrede

1500-tallet	2
1600-tallet	176
1700-tallet	1241
1800-tallet	17146
1900-tallet	4256

Antal udtagne småtryk pr. 10 år

1600-tallet		1700-tallet	
1600-1609	4	1700-1709	19
1610-1619	5	1710-1719	40
1620-1629	17	1720-1729	51
1630-1639	9	1730-1739	78
1640-1649	15	1740-1749	183
1650-1659	13	1750-1759	84
1660-1669	27	1760-1769	123
1670-1679	16	1770-1779	173
1680-1689	47	1780-1789	240
1690-1699	20	1790-1799	248
1800-tallet		1900-tallet	
1800-1809	686	1900-1909	1677
1810-1819	495	1910-1919	1731
1820-1829	557	1920-1929	832
1830-1839	612	1930-1939	1
1840-1849	1034		
1850-1859	1361		
1860-1869	1592		
1870-1879	2262		
1880-1889	3524		
1890-1899	4814		

Bilag 4

Liste over udtagne småtryk fra Den store nordiske Industri-, Landbrugs- og Kunstudstilling i København i 1888

- *Illustreret Katalog over Kunstafdelingen ved den nordiske Industri-, Landbrugs- og Kunstudstilling i Kjøbenhavn 1888 : autor. Udg. Ved F. Hendriksen* (Udtaget småtryk 17:2,-210 8°)
- *Officiel Katalog : 6. Afsnit : Malerkunst, Billedhuggerkunst, Bygningskunst* (Udtaget småtryk 17:2,-210 8°)
- *Illustreret Katalog over Udstillingen af franske Kunstværker i Kjøbenhavn 1888 : autoriseret Udgave ved F. Hendriksen : med 57 Kunstnerportræter og 100 Billeder* (Udtaget småtryk 17:2,-214 8°)
- *Katalog over Udstillingen af franske Kunstværker i Kjøbenhavn 1888=Catalogue etc.* (Udtaget småtryk 17:2,-214 8°)
- *Katalog over den finske Kunstudstilling* (Udtaget småtryk 17:2,-214 8°)
- *Regler (Uddrag) for Langboldspillet ved Den nordiske Industri-, Landbrugs- og Kunstudstilling i Kjøbenhavn 1888* (Udtaget småtryk 17:2,-359 8°)
- *Skandinavisk Industri-Udstillings-Tidende : Udgiver: E. Philipsen* (Udtaget småtryk 23:1,-105 storfolio)
- *Udstillingens arbejdende Mælkeri : Vejledning for det besøgende Publikum med kort forklaring om enkelte af de mindre kjendte Maskiner* (Udtaget småtryk 25,-55 8°)
- *Fortegnelse over Frøprøver udstillede af Dansk Markfrøhandel ved den nordiske Industri-, Landbrugs- og Kunstudstilling* (Udtaget småtryk 26,-78 4°)
- *Vejviser i A.B. Recks Afdeling af den nordiske Udstilling* (Udtaget småtryk 27,-364 2°)
- *Den danske Hærs Udstilling* (Udtaget småtryk 34:2,-175 8°)
- *Exposition scandinave : section de l'armée danoise* (Udtaget småtryk 34:2,-175 8°)
- *Beklædningsmagasinets Udstilling* (Udtaget småtryk 34:2,-223 8°)
- *Bygningsvæsenets Udstilling* (Udtaget småtryk 34:2,-223 8°)
- *Flaadens Udstilling : Søartilleriet* (Udtaget småtryk 34:2,-223 8°)
- *Skibsbyggeriets Udstilling* (Udtaget småtryk 34:2,-223 8°)
- *Sømarinekorpsets Udstilling* (Udtaget småtryk 34:2,-223 8°)
- *Udstillingslokalet og dets Udsmykning* (Udtaget småtryk 34:2,-223 8°)
- *Program for den nationale Sportsfest under den nordiske Landbrugs-, Industri- og Kunstudstilling i Kjøbenhavn 1888 med Præsentationer i Gymnastik, Vaabenbrug, Cyclesport og Boldspil* (Udtaget småtryk 34:3,-389 8°)
- *Program for den nationale Sportsfest under den nordiske Landbrugs-, Industri- og Kunstudstilling i Kjøbenhavn 1888 med Præsentationer i Gymnastik, Vaabenbrug, Cyclesport og Boldspil : Slutnings-Konkurrencen i gymnastik og Boldspil d. 16. Sept.* (Udtaget småtryk 34:3,-389 8°)
- *Fortegnelse over det af Forening til Kulturplanters Forbedring fremstillede Udvalg af Foreningens Samlinger* (Udtaget småtryk 34:4,-125 8°)
- *Katalog öfver svenska fröutställningen* (Udtaget småtryk 34:4,-125 8°)
- *Officiel Katalog : analyserede Korn- og Frøprøver (med et Tillæg)* (Udtaget småtryk 34:4,-125 8°)
- *Officiel Katalog. Avlsdyr 18.-22. Juli* (Udtaget småtryk 34:4,-178 8°)
- *Udstillingen af Avlsdyr 18.-22. Juli : Præmieliste* (Udtaget småtryk 34:4,-178 8°)
- *Officiel Katalog : fedt Slagtekvæg d. 29.-31.Maj* (Udtaget småtryk 34:4,-206 8°)
- *Udstillingen af fedt Slagtekvæg : Præmieliste* (Udtaget småtryk 34:4,-206 8°)

- *Bedømmelse af Smør og Ost ved den nord. Industri-, Landbrugs- og Kunstudstilling 1888* (Udtaget småtryk 34:4,-207a 8°)
- *Fortegnelse over Smør og Ost paa den nord. Industri-, Landbrugs- og Kunstudstilling 1888* (Udtaget småtryk 34:4,-107a 8°)
- *Katalog vedrørende Hundeudstillingen i Kjøbenhavn d. 28.-30. Juli 1888, foranstaltet af Dansk Jagtforening* (Udtaget småtryk 34:4,-208 8°)
- *Fjerkræudstilling d. 3.-6. Aug. Foranstaltet af Fjerkræforeningerne i Danmark* (Udtaget småtryk 34:4,-208b 8°)
- *Katalog over Biavls-Udstillingen afholdt 29. Juli-31. Aug. 1888* (Udtaget småtryk 34:4,-208i 8°)
- *2.-18. Sektion (Programmer)* (Udtaget småtryk 34:4,-255 8°)
- *Catalogue de la section russe à l'exposition scandinave de Copenhague en 1888* (Udtaget småtryk 34:4,-255 8°)
- *Deltagerne i Udstillingens Garantifond* (Udtaget småtryk 34:4,-255 8°)
- *Exposition scandinave industrielle, agricole et des beaux-arts à Copenhague en 1888 : Italie-Catalogue* (Udtaget småtryk 34:4,-255 8°)
- *O. Prieme: Indbydelse til Udgivelsen af en Haandbog under Industriudstillingen 1888* (Udtaget småtryk 34:4,-255 2°)
- *Haandbog under den nordiske Industri-, Landbrugs- og Kunstudstilling i Kjøbenhavn* (Udtaget småtryk 34:4,-255 8°)
- *Handbok under den nordiska industri-, landbruks- och konstutställningen i Köpenhamn* (Udtaget småtryk 34:4,-255 8°)
- *Handbuch unter der nord. Industri-, landwirtsch. u. Kunstausstellung in Kopenhagen* (Udtaget småtryk 34:4,-255 8°)
- *Illustrierter officieller Führer durch die nordische Ausstellung 1888 nebst Kopenhagen und Umgebungen : einzig berechtigte deutsche Ausgabe* (Udtaget småtryk 34:4,-255 8°)
- *Klassifikation for Havebrugets permanente Udstilling* (Udtaget småtryk 34:4,-255 8°)
- *Klassifikation for Havebrugets temporaire Udstilling i Juli og September 1888* (Udtaget småtryk 34:4,-255 8°)
- *Nordische Industrie-, Kunst- und landwirthschaftliche Ausstellung in Kopenhagen 1888* (Udtaget småtryk 34:4,-255 4°)
- *Officiel Fører paa den nordiske Industri-, Landbrugs- og Kunstudstilling 1888 samt i Kjøbenhavn og Omegn : med mange Illustrationer og Kort* (Udtaget småtryk 34:4,-255 8°)
- *Officiel Katalog, Iste Afsnit, fremmed Kunstindustri* (Udtaget småtryk 34:4,-255 8°)
- *Officiel vägvisare på den nordiska industri-, landbruks och konstutställningen 1888 samt Kjöbenhavn och omgifningar : med talrika illustrationer och kartor* (Udtaget småtryk 34:4,-255 8°)
- *Diorama af den nordiske Industri-, Landbrugs- og Kunstudstilling i Kjøbenhavn 1888* (Udtaget småtryk 34:4,-256 8°)
- *Dommergrupperne for Udstillingens permanente Afdelinger : foreløbigt Aftryk* (Udtaget småtryk 34:4,-256 8°)
- *Fra den nordiske Industri-, Landbrugs- og Kunstudstilling i Kjøbenhavn 1888* (Udtaget småtryk 34:4,-256 2°)
- *Minder fra den nordiske Udstilling i Kjøbenhavn 1888 : formindskede Gjengivelser efter "Kjöbenhavnspostens" Illustrationer* (Udtaget småtryk 34:4,-256 8°)
- *Officiel Fortegnelse over prisbelønnede Udstillere i Udstillingens permanente Afdeling* (Udtaget småtryk 34:4,-256 8°)

- *Uhrmagernes Besøg og Fagmøde paa den store nordiske Industriudstilling 10.-16. Juni 1888* (Udtaget småtryk 34:4,-274 8°)
- *Dansk forening for Rosport. Program til Udstillings-Regattaen ved Langelinie d. 19. Aug. 1888* (Udtaget småtryk 34:4,-376 8°)
- *A. Abrahamson: Sølvbryllupsudstillingen paa Rolighed d. 26. Aug. 1888 : officiel Fortegnelse over prisbelønnede Udstillere i Udstillingens permanente Afdeling* (Udtaget småtryk 42,-96 4°)

Kilder

Årsberetninger fra Det Kongelige Bibliotek 1864-1947

Betænkning vedrørende Statens Biblioteksvæsen afgiven af det af Undervisningsministeriet under 11. Oktober 1924 nedsatte Udvalg. Kbh., 1927. 247 s.

Erik Dal: *Bibliotheca Danica 1482-1830 og Catalog over det store kongelige Bibliotheks danske og norske Afdeling.* I: *Danske Opslagsværker*, 1977, nr. 8.

Danske afdeling : Systematisk katalog for 1.-2. samling : vejledning. Red. Sven C. Jacobsen. 2. oplag. Kbh. : Det kongelige Bibliotek, 1983. 23 s. (Publikumsorienteringer ; 6)

Henvendelse fra overbibliotekar H.O. Lange til bogtrykkerne. Etbladstryk uden titel. 1901 (DA-småtryk. Oplysning. 8°). (Også trykt i: *Den trykte kulturarv...*)

Lise Hesselager: *Danske småtryk i Det kgl. Bibliotek.* I: *Fortid og nutid*, 1972, bd. 25, 1/2. S. 63-98. (også trykt i: Lise Hesselager: *Til guld skal det blive...*)

Lise Hesselager: *Til guld skal det blive...Biblioteksfaglige afhandlinger 1972-1987.* Red. Niels Ivan Boserup og Erland Kolding Nielsen. Det Kongelige Bibliotek, Museum Tusulanums Forlag, 1988. 168 s.)

Grethe Jacobsen: *Pligtaflevering 1850-1997.* S. 103-140 i: *Den trykte kulturarv : pligtaflevering gennem 300 år.* Red. Henrik Horstbøll og John T. Lauridsen. Kbh.: Det Kongelige Bibliotek og Statsbiblioteket, Museum Tusulanums Forlag, 1998. 631 s. (*Danish humanist texts and studies ; 16*)

Lauritz Nielsen: *Pligtafleveringen til vore Biblioteker : et Reformforslag.* Kbh.: H. Hagerups Forlag, 1923. 23 s. (Også trykt i: *Den trykte kulturarv...*)

Den trykte kulturarv : pligtaflevering gennem 300 år. Red. Henrik Horstbøll og John T. Lauridsen. Kbh.: Det kongelige Bibliotek og Statsbiblioteket, Museum Tusulanums Forlag, 1998. 631 s. (*Danish humanist texts and studies ; 16*)

Rigsdagstidende. Forhandlinger paa Folketinget. 54de ordentlige Samling 1901-02

Rigsdagstidende. Tillæg A. Forelagte Lovforslag m.m. 54de ordentlige Samling 1901-02. II. (Også trykt i: *Den trykte kulturarv...*)

Rigsdagstidende. Tillæg C. Vedtagne Lovforslag, Beslutninger m.m. 54de ordentlige Samling 1901-02. Heri: Lov om offentlige Bibliotekers Ret til Frieksemplarer af Tryksager m.m. (Også trykt i: Den trykte kulturarv...)

Rigsdagstidende. Forhandlinger paa Folketinget. 79de ordentlige Samling 1926-27

Rigsdagstidende. Tillæg A. Forelagte Lovforslag m.m. 79de ordentlige Samling 1926-27. II. (Også trykt i: Den trykte kulturarv...)

Rigsdagstidende. Tillæg C. Vedtagne Lovforslag, Beslutninger m.m. 79de ordentlige Samling 1926-27. Heri: Lov om pligtig Aflevering af Tryksager til offentlige Biblioteker. (Også trykt i: Den trykte kulturarv...)

Utrykte kilder

Det Kongelige Biblioteks arkiv:

Skrivelse til Undervisningsministeriet af 25. september 1923 fra H.O. Lange, Sofus Larsen og V. Grundtvig - J 14 vol. 2

Undtagelser i Bogtrykkernes Aflevering med Bemærkninger til foranstaaende - J 14 vol. 2

Desuden har jeg gennemgået følgende:

Bøger og artikler:

Chr. Bruun: *Erindringer fra Det gamle Kgl. Bibliotek*. Kbh., Kristiania, 1906. 62 s. - intet relevant.

Holger Jerrild: *Hos Carl S. Petersen*. I: *Gads danske Magasin*. 25. årg. 1931. S. 34-42 - intet relevant.

H.O. Lange: *Moderne Biblioteker*. I: *Tilskueren*. 1905. - intet relevant .

Steffen Lindvald: *Den nordiske industri-, landbrugs- og kunstudstilling i København 1888 : et hundredårsminde*. Kbh., 1988. 126 s. - her er som kilder kun angivet: *Fører...* og *Illustreret Katalog over Kunstafdelingen* (Udtaget småtryk) og *C. Nyrop: Officiel Beretning og Illustreret Katalog...*bøger).

Carl S. Petersen: *Afhandlinger til dansk Bog- og Bibliotekshistorie*. Kbh., 1949. 331 s. - intet relevant.

Åse Reymann: *Et retrokatalogiseringsprojekt*. I: *Magasin fra Det kongelige Bibliotek og Universitetsbiblioteket* 1 . 3. årg. 1988. Nr. 2. S. 27-37. – lidt om småtryk.

Bog- og bibliotekstidsskrifter

Jeg har gennemgået en række bog- og bibliotekstidsskrifter uden at finde noget om Udtaget småtryk, men jeg har noteret nogle mindre artikler, som måske kan have interesse i andre sammenhænge

Bogsamlingsbladet 1906-1920 – intet relevant

Nordisk Boghandlertidende 1901-1915

1902, nr. 7 – Forslag til Lov om pligtaflevering gengivet

1902, nr. 27 – Lov om pligtaflevering + bekendtgørelse gengivet

Dansk Boghandlertidende 1915-1928

1921, nr. 15-16 – omtale af bibliotekskursus for boghandlermedhjælpere afholdt af Carl S. Petersen, H.O. Lange, Thomas Døssing og Svend Dahl

1922, nr. 41 – Andr. Sch. Steenberg: Bøgerne og det praktiske Liv

1922, nr. 49 – Bogen og Folkebibliotekerne. Samarbejdet med Folkebibliotekerne. Foredrag af Biblioteksdirektøren

1923 nr. 50 - Fornuftige Ord i Rigsdagen om Pligtaflevering til Bibliotekerne (Fra ”Bogens Verden”)

1923, nr. 51 – Kætterske Ord om Afleveringspligten til Bibliotekerne

1924, nr. 1-3 Statsbiblioteket i Aarhus og Afleveringspligten

1924, nr. 4, 8 Afleveringspligten

Dansk Bogtrykkertidende 1893-1924

1894, nr. 7 – Om Afleveringen af Frieksemplarer af Tryksager til Bibliotekerne og Provinsarkiverne

1894, nr. 8 – spørgsmål fra Lauritz Bech om hvad bogtrykkerne skal indsende

1894, nr. 9 – svar fra Chr. Bruun

1894, nr. 14 - om indsendelsen af frieksemplarer

1902, nr. 102 – Forslag til Lov om pligtaflevering

1902, nr. 109-110 – H. Ehrencron-Müller: Lov om offentlige Bibliothekers Ret til Frieksemplarer m.m. Lidt forhistorie og Vejledning til Lovens Udførelse i Praksis

1918, nr. 303, nr. 309 – notits om Aflevering af Frieksemplarer af Tryksager til Statens Biblioteker og Avissamling

Bogens Verden 1922-1930

1923, nr. 9-10 – Svend Dahl: Et Nødraab fra Aarhus. Svar fra Emanuel Sejr (om pligtaflevering og småtryk)

1924, nr. 1-2 + 1925, nr. 3-4 – debat om pligtaflevering efter Lauritz Niensens reformforslag fra 1923

1927, nr. 4-5 – om pligtafleveringsloven

1930, nr. 1-2 – Lauritz Nielsen: Et stort Katalogiseringsarbejde i det kgl. Bibliotek. Omarbejdelsen af Danske Afdelings Kataloger

Gennemgåede arkivalier fra KB's arkiv i Håndskriftafdelingen

A 9 journalsager 3107 – Møde om Afleveringspligt - indeholder opfordring fra 1916 fra Undervisningsministeriet til overbibliotekar H.O. Lange om at indtræde i et udvalg til overvejelse af

”om Leveringspligten fra Bogtrykkerne kunde indskrænkes uden at skade det kulturelle Formaål med Indleveringen af Tryksager til Bibliotekerne” + trykt Betænkning angaaende de offentlige bibliotekers Ret til Frieksemplarer fra 1917.

A 9 journalsager 3639 Smaatryksafdelingen. Forespørgsel om Ordningen – forespørgsel fra 1922 fra Undervisningsministeriet om ”...hvad der ved Det kgl. Bibliotek anvendes af Arbejdskraft, Driftsudgifter og Plads ved Opbevaring af Smaatryk” + svar på bagsiden fra H.O. Lange. Kopi findes. Formentlig det samme som det i Rigsarkivet forgæves søgte *Oplysning om Arbejdet med Smaatryk* fra 1922.

A 9 journalsager 3747 Forandringer i Loven om Afleveringspligt - bekendtgørelse om tillæg til Bibliotekers Ret til Frieksemplarer...1923 – ikke relevant

A 9 journalsager 3751 Smaatryksafdelingen. Indstilling om Smaatryks Opbevaring – om aviser og lidt om småtryk

A 9 journalsager 3792 Avisartikler om Afleveringspligt – interessante avisartikler og numre fra 1923 og 1924 af Dansk Boghandlertidende om pligtaflevering, strid mellem Carl S. Petersen og Sofus Larsen, SB om pligtaflevering og Lauritz Niensens publikation fra 1923. Kopi findes

A 9 journalsager 4138 Lovforslag om Afleveringspligt 1927- bl.a. optegnelser fra Carl S. Petersen om forslag til undtagelser fra pligtaflevering, f.eks. småtryk som reklamer, kalendere, lejlighedssange

J 8a Materiale til Årsberetninger 1929-42 – heri *Aarsberetning for Den danske Afdeling 1929/30-1938*. Mest statistik

J 9 Aarsberetninger fra Danske Afdeling 1862-1929 – mest statistik

J 14 vol. 1-2 1922-1927 Udvalget ang. Statens Biblioteksvæsen 1924 – mange interessante ting om småtryk - optakt til Betænkning vedr. Statens biblioteksvæsen, 1927, en del om småtryk og pligtaflevering, forslag om at afskaffe dubletteksemplarer af småtryk, pladsmangel, kassation af småtryk, mange udgaver af undtagelser fra pligtaflevering (småtryk), skrivelse fra Em. Sejr om SB's ordning af småtryk, hefte med Småtryks emnegrupper med angivelse af meter pr. gruppe (uden år). Kopi af noget af det findes

J 14a 1927-1930 div. Materiale vedr. Fællesrådet for de videnskabelige Biblioteker under Undervisningsministeriet

NKS 2351 2° Carl S. Petersen. Adresser og personlige papirer - intet relevant

Fra KB's arkiv i HA mangler jeg stadig følgende materiale (bestilt 10-6-2005):

A9 Journalsager 3851 Skr. til Undervisningsmin. om Afleveringspligt

A9 journalsager 3852 Skr. om Indskrænkning af Afleveringspligt

J8 Materiale til årsberetningerne for Det kgl. bibliotek 1909-1925 (jeg har fået 1929-42)

I Småtrykssamlingen (Oplysning. 4°) findes kopier ”Fra Carl S. Petersens arkiv i Håndskriftsamlingen”: 4246 og 4364 fra 1928-1930 om kassation bl.a. af småtryk og undtagelser fra pligtaflevering.

Gennemgåede arkivalier fra Rigsarkivet

I Rigsarkivet har jeg gennem gået journalsager med register fra:
Kultusministeriet. 3. Kontor 1900-1915
Undervisningsministeriet. 2. Departement. 1. Kontor 1916-1927 (1918 mangler)

Ud fra dette har jeg bestilt følgende:

1914 – ”1200 Kr. til Medhjælper. Ordningen af det danske Smaatryk” (1219/14). I det bestilte var der omtalt at H.O. Lange havde ansøgt om 1200 kr. til ekstraordinær medhjælp, intet om småtryk.

1920 – ”Kgl. Biblioteks Medhjælpssum forhøjes fra 6800 Kr. til 8800 Kr. i Anled. Af det store Katalogarbejde”. (2545/20). Bestillingssedlen returneret med et minus.

1924 – ”Kassere dubletter af Smaatryk” (1790/22). Skrivelse fra Carl S. Petersen. Kopi haves.

1922 – ”Oplysning om Arbejdet med Smaatryk” (1790/22). Ikke i lægget. To andre numre nævnt i journalsagen (1900/25 og 1393/41), men disse indeholder intet om sagen. Formentlig er det den samme som *A 9 journalsager 3639 Smaatryksafdelingen. Forespørgsel om Ordningen* fra KB’s arkiv.

1923 – ”Yderligere Oplysninger ang. Smaatryk og Aviser sendes” (1790/229. Ses ikke i lægget. Formentlig den samme som *A 9 journalsager 3751 Smaatryksaf delingen. Indstilling om Smaatryks Opbevaring* fra KB’s arkiv – om aviser og lidt om småtryk

1927 – ”Om Pligtaflevering, Forslag til hvad der bør udgaa” (1705/27) er ikke bestilt, da jeg er ret sikker på, at det er en af de talrige udgaver fra KB’s arkiv.

